

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

This is me, take it or leave it liksom

En fokusgruppsstudie om hur ungdomar talar om identitet, status och utanförskap

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Alicia Johansson och Jakob Lundström

Handledare: Eva Landmér

Abstract

Titel: This is me, take it or leave it liksom

Författare: Alicia Johansson och Jakob Lundström

Handledare: Eva Landmér

Nyckelord: Identitet, innanförskap/utanförskap, status, idrott och fritid

Syfte och frågeställningar: Det övergripande syftet med denna studie var att undersöka hur ungdomar pratar om identitet, status och utanförskap ställt i relation till fritid och idrott som identitetsskapande arenor. För att besvara detta syfte utgick vi från följande frågeställningar; Hur pratar ungdomar om identitet, status och utanförskap? På vilket sätt påverkar fritid och idrott ungdomars identitetsskapande? Vad får utanförskap och status för inverkan på ett identitetsskapande?

Metod: Studien utformades abduktivt och baserades på en kvalitativ metod. Empirin samlades in genom tre halvstrukturerade fokusgruppsintervjuer med ungdomar över 15 år och själva urvalet baserades på en blandning av kvot- och snöbollsurval. Själva studien utgick från tre centrala begrepp (identitet, status och utanförskap) som diskuterades och ställdes i relation till varandra. Den teoretiska grunden bestod av både utvecklingspsykologi och sociologiska perspektiv.

Resultat och slutsatser: Resultatet av studien visade att fritid och idrott har en avgörande betydelse i ungdomars identitetsskapande och att idrott även kan ha en statushöjande effekt. Det visade sig också att ett deltagande i idrott innebär att man lättare kan befinna sig i ett så kallat innanförskap. Vidare kom vi fram till att status och utanförskap har en inverkan på identitetsskapandet och att de tre centrala begreppen står i relation till varandra. Klassifikation är ett begrepp som återfanns i diskussionerna kring identitet, status och utanförskap. Ungdomarna talade om hur dessa tre begrepp förstärkte en individs position i ett klassifikationssystem; ju ”starkare” identitet och ju högre status du har desto större sannolikhet finns det att du befinner dig i ett innanförskap och högre upp i rangordningen. Vi- och de-tänkandet var här framträdande då de med ”stark” identitet ställdes i relation till de med ”svag”. Om man tillhörde den ”svaga” identitetsgruppen hade man sämre status och på grund av det ställdes man också utanför. Samtidigt beskrevs status som någonting kontextuellt. Ungdomarna menade att en person kan ha låg status i förhållande till gruppen med ”stark” identitet och samtidigt ha en högre status i ett annat sammanhang. Förutom detta poängterades det även under diskussionerna att ett utanförskap kan leda till ett nytt innanförskap.

Förord

Genom denna uppsats har vi fått en unik möjlighet att få diskutera viktiga frågor med ungdomar; vad är en identitet för någonting och hur utvecklas den? Ett särskilt stort tack till Er ungdomar för att ni ställt upp med otroligt spännande och givande diskussioner. Utan Er hade inte denna uppsats varit möjlig.

Vi vill också skänka ett stort tack till Vanessa Korsle, som trots sin oerhört dyrbara tid gav sig ut med ljus och lykta för att hitta passande ungdomar till vår uppsats. Vi vill även tacka dig för alla skratt, kloka ord och hjälp på vägen, och för att du alltid finns där när man behöver dig.

Vi vill dessutom tacka vår handledare Eva Landmér som genom sin kreativa och uppmuntrande handledning bidragit till att ge vår uppsats sin form.

Även ett stort tack till nära och kära som stått ut med oss under den här tiden i både med- och motgång. Tack för all energi och allt peppande ni har bistått oss med och för att ni alltid trott på oss under arbetets gång.

Slutligen vill vi också tacka varandra, tack för alla hjärtliga skratt, alla spännande diskussioner och kloka ord. Det har varit skönt att vara två under alla dessa dagar. Utan varandra hade den här uppsatsen inte varit vad den är idag.

Tack!

Jakob och Alicia, september 2011

Innehåll

<i>Inledning</i>	1
<i>Syfte och frågeställningar</i>	1
<i>Tidigare forskning</i>	2
Young people and social change	2
European Commission	3
Being young in Scotland	3
Unga och föreningsidrotten	4
Idrotten vill - en utvärdering av barn och ungdomsidrotten	5
Föreningsidrott som socialisationsmiljö	6
Självkänsla	6
Upplevd social kompetens	6
Moralutveckling.....	7
<i>Teorier och utgångspunkter</i>	7
Identitet	7
Identitetsstatus.....	8
Fullbordad identitet	8
Moratorium	8
För tidig identitet	9
Identitetsförvirring.....	9
Identitet som social konstruktion.....	9
Status	11
Utanförskap	13
Identitet-status-utanförskap	16
<i>Metod</i>	17
Fokusgrupper som forskningsmetod	17
Urval	17
Genomförande	18
Förförståelse	19
Litteratursökning	20
Forskningsetiska krav	20
Informationskrav	20
Samtycke om att vara med i studien	20
Konfidentialitetskrav	20
Nyttjandekrav	21
Andra etiska frågor	21
Forskningens kvalitet	21
Reliabilitet.....	21
Validitet	22

Resultat och analys.....	23
Identitet.....	23
Hur vet man vem man är?	23
Status	27
Är status viktigt?	31
Hör idrott och status ihop?.....	33
Utanförskap	36
Välja eller tilldelas ett utanförskap.....	37
Grupptillhörighet	38
Mobbing	40
Identitet-status-utanförskap.....	42
Avslutande diskussion och reflektion.....	46
Förslag till vidare forskning.....	48
Referenslista.....	49
Litteratur	49
Rapporter och publikationer.....	51
Bilagor.....	51

Inledning

Vem är du? Vad vill du? Vart är du på väg?

Vi lever idag i en tid som präglas av globalisering och en minskande betydelse av traditioner. Detta medför att vi både har fått en ökad medvetenhet om vad mänskliga val och handlingar får för konsekvenser samt en ökad sårbarhet. Det moderna samhället tvingar människan att utan påverkan från familj och tradition reflexivt förhålla sig till sig själv och göra egna val i livet.

I det senmoderna samhället har livsstilar och fritidsaktiviteter kommit att bli viktiga redskap för identitetsprojektet. Genom fritiden, där många ungdomar väljer idrott som en identitetsskapande arena, kan ungdomen idag få hjälp med att skapa och omforma sin identitet. Thomas Johansson (2006) beskriver att ungdomstiden idag ”präglas av drömmar, förhoppningar, visioner och planer, men även vardag, skola, rutiner och desillusionering. Det är skärningspunkten mellan drömmarna och den sociala realiteten som identitet skapas.” (s.126)

Detta examensarbete kommer att ge ett perspektiv på hur ungdomar själva beskriver ett identitetssökande samt hur man formar sin identitet. Vidare kommer identitetsskapandet belysas utifrån både idrottens och fritidens betydelse men fokus kommer även att ligga på vad status och utanförskap får för betydelse i identitetsskapandet.

Syfte och frågeställningar

Syftet med vår uppsats är att undersöka hur ungdomar pratar om identitet, status och utanförskap ställt i relation till fritid och idrott som identitetsskapande arenor.

För att besvara detta syfte har vi valt att utgå från följande frågeställningar:

- Hur pratar ungdomar om identitet, status och utanförskap?
- På vilket sätt påverkar fritid och idrott ungdomars identitetsskapande?
- Vad får utanförskap och status för inverkan på ett identitetsskapande?

Tidigare forskning

Young people and social change

Furlong & Cartmel (2007) har i sin avhandling *Young people and social change – new perspective* behandlat hur dagens samhällsförändringar påverkar ungdomar idag samt hur det har sett ut ur ett historiskt perspektiv. Under de senaste decennierna har förändringar i utbildning och på arbetsmarknaden haft stora inverkan på ungdomars livsstilar och fritidsaktiviteter. Även om fritid och livsstil fortsätter att vara beroende av klasstillhörighet och kön kan vi idag ändå se en förändring. Tjejer och killar från olika sociala klasser tenderar nämligen att ha mer fritid idag än tidigare och deltar i större utsträckning i fritidsaktiviteter. Ungdomar tenderar idag att gifta sig och skaffa barn vid en senare ålder än förr vilket har lett till att ungdomsperioden som livsfas har blivit längre. En annan skillnad som Furlong & Cartmel redovisar är att fler ungdomar idag väljer att studera vilket dels beror på arbetsmarknadens ökade krav på utbildning och dels på att svårigheterna har ökat för att faktiskt ta sig in på arbetsmarknaden. Ser man till dagens förändringar i samhället menar författarna att det har resulterat i såväl nya friheter som begränsningar. I det senmoderna samhället har människor en betydligt större valmöjlighet än tidigare men samtidigt är vi fortfarande bundna till starka faktorer som både påverkar och begränsar. Ett tydligt exempel på detta är hur fritid och konsumtion har blivit tätt sammankopplade.

Författarna kommer fram till att ungdomar spenderar deras fritid på flera olika sätt. De flesta sysslar med vad som kan anses vara de vanligaste aktiviteterna (titta på TV, umgås med vänner, shoppa och spela TV- eller dataspel) men det finns naturligtvis en minoritet som väljer att sysselsätta sig på annat vis. Vidare menar författarna att man kan urskilja tre åldersrelaterade grupper (genom att undersöka de mönster som är tydliga när det gäller fritidsaktiviteter som inte utförs i hemmet); organiserad fritid, ledig fritid och kommersiell fritid. Organiserad fritid inkluderar idrottsdeltagande vilket tenderar att minska mellan 13 och 14 års ålder. Med ledig fritid åsyftas umgänge med vänner vilket är viktigast fram till 16 års ålder då den inte längre spelar så stor roll i ungdomars liv. Från 16 år och uppåt blir nämligen den så kallade kommersiella fritiden framträdande då den representeras av aktiviteter såsom bio- och krogbesök.

En annan intressant poäng som Furlong & Cartmel tar upp är hur identitet idag istället utformas i förhållande till fritid (där utseende, symboler och konsumtion är centrala faktorer) snarare än för arbetsmiljöer som det var tidigare. Vidare menar de att om man ser på identitet som en social konstruktion blir konsumtion mycket viktigt för ungdomar och att det därför är viktigt att fokusera på den mening som ungdomar lägger på de varor som de konsumerar. Genom konsumtion kommuniceras och skapas nämligen delade värden. Det har dessutom visat sig att konsumtionsmönster, fritid och livsstilar är centrala faktorer när det gäller att skapa och fastställa identiteter. Vidare menar Furlong & Cartmel att det är svårt för ungdomar att i en osäker och snabbt föränderlig social värld konstruera stabila sociala identiteter. Med stora förändringar inom utbildning och på arbetsmarknaden menar de att ungdomar blir föremål för ett växande fält av sociala och kulturella influenser. Ungdomar kommer också i mångt att tvingas lära sig att leva med en viss form av osäkerhet.

European Commission

Den Europeiska kommissionen gav 2004 ut rapporten *The citizens of the European Union and Sport* som är en förnyad version av den rapport som DG EAC Sport Unit gjorde 2003. Syftet med granskningen var att undersöka utövningen och synen på sport inom EU. Denna rapport bygger på hela länders befolkning som har delats upp i åldersgrupper där den yngsta gruppen representeras av åldrarna 15-24 år.

Sett till hela landets befolkning är de skandinaviska länderna de länder som utövar mest sport då det är över 70 % som uppger att de utövar sport minst en gång i veckan. När det gäller ålder blir det tydligt att deltagandet i sport minskar ju äldre man blir; i åldersgruppen 15-24 år är deltagandet 60 % medan det i de övriga åldersgrupperna är 41 % (25-39 år), 34 % (40-54 år) samt 28 % (55 år och äldre). Undersökningen jämför i det stora hela hur skillnaden utövandet av och synen på sport ser ut i de olika medlemsländerna utan att lägga någon större vikt vid skillnader i åldersgrupperna. Vad som dock framkommer är att ungdomar i större utsträckning utövar sport på ett mer strukturerat sätt än de andra åldersgrupperna. En annan intressant skillnad mellan åldersgrupperna är att ungdomar i större omfattning anser att sport är ett bra verktyg för att utveckla och förbättra fysisk förmåga och självkänsla.

Being young in Scotland

En fristående rapport från Skottland visar på samma tendenser som den Europeiska kommissionens granskning. Undersökningen *Being young in Scotland 2005* är gjort av MORI (som är ett av de största undersökningsföretagen i England) på uppdrag av YouthLink Scotland, The national youth agency for Scotland samt Scottish Executive Education Department (SEED) och bygger på en datainsamling från 2003 och en från 2005. En av de största anledningarna till att denna undersökning genomfördes var att man ville kartlägga ungdomarnas livsstilar och fritidssysselsättningar. Några av de områden som undersöktes var bland annat volontärarbete, kulturella intressen och sportutövning. Urvalet bestod vidare av två grupper; en grupp som representerades av skolungdomar ("school pupils") i åldrarna 11-16 år och en grupp med samlingsnamnet ungdomar ("young people") i åldrarna 17-25 år.

De mest populära fritidssysselsättningarna för åldersgruppen 11-16 år var att lyssna på musik (87 %), titta på TV/film (87 %) och att umgås med vänner (84 %). Detta skiljer sig inte nämnvärt från åldersgruppen 17-25 år som hade att lyssna på musik (88 %), att titta på TV (83 %) och att gå till en pub/bar (73 %) som favoritaktiviteter. Vad som dock är noterbart är att 14 % i åldersgruppen 11-16 år skulle vilja delta i något slags idrottssammanhang. Samma siffra för åldersgruppen 17-25 år är 29 %.

Även denna undersökning bekräftar att deltagandet i sport minskar i takt med att åldern ökar men visar tydligare hur det minskar bland ungdomar än vad rapporten från Europeiska kommissionen gjorde. Det finns med andra ord en tydlig koppling mellan ålder och utövning av sport. Även om deltagandet ökar lite igen när ungdomarna slutat skolan fortsätter det sedan att avta. I åldrarna 11-12 år medverkar 66 % av ungdomarna i ett idrottssammanhang minst en gång på 14 dagar medan samma siffra för gruppen 15-16 år är 46%. Ökningen visar sig ligga i åldern 19-20 år då 54 % av ungdomarna är deltagande men vid 25 års ålder har talet sjunkit

till 34%. En annan slutsats som har gjorts vid denna undersökning är att det kan antas att ungdomar som inte är aktiva inom sport när de börjar "high school" (det vill säga när de är cirka 14-18 år) sällan blir det.

Unga och föreningsidrotten

Rapporten *Unga och föreningsidrotten* från 2005 grundar sig i ett uppdrag som Ungdomsstyrelsen har fått av Justitiedepartementets enhet för folkrörelsefrågor med anledning att utveckla 2000-talets idrottspolitik. Målgruppen för den här studien var unga i åldrarna 13-20 år då dessa åldrar är de som inom idrottsrörelsen avgränsar ungdomsidrotten från barn- och vuxenidrott. Syftet med uppdraget var "att undersöka om de ungas föreningsidrottande, som de själva beskriver och upplever det, kan anses motsvara idrottspolitiska ambitioner ur ett folkrörelse- och folkhälsoperspektiv" (s. 16).

Två viktiga aspekter som behandlas i den här rapporten är idrottens betydelse och status. Vad gäller själva betydelsen angav 29 % av de unga att idrotten har mycket stor betydelse i deras liv. Ytterligare 29 % uppgav att den spelade en ganska stor betydelse medan endast 9 % tyckte att den spelade en mycket liten eller en obetydlig roll. En slutsats som vi kan dra här är att idrott således har en subjektiv betydelse för många unga. När det gäller status fick informanterna svara på frågan "Vad tycker du ger hög status bland ungdomar?" vilket innebär att det gick att mäta såväl hur hög status idrott i sig hade men även hur det såg ut i förhållande till andra faktorer. Påståendet "att vara duktig i idrott" hamnade på andra plats på 68 % efter "att ha många vänner" som fick 80 % av rösterna. Vad gäller idrott i förhållande till andra faktorer var det märkbart att de som ansåg att idrott gav hög status även betraktade påståendena "att vara duktig i skolan" och "att ha bra föräldrar" som hög status. 63 % av dem som angav att idrott ger hög status ansåg även att bra skolprestationer kvalificerade in i samma kategori medan 36 % endast angav skolprestation som statushöjande. Jämför man antalet som angivit idrott som en indikator på hög status kan man se att 61 % av dessa även anser att bra föräldrar ger hög status. Sambandet mellan många vänner och idrott som statushöjande var också stort; hela 85 % angav dessa svarsalternativ. Detta kan jämföras med 69 % av deltagarna som enbart angav kompisar som ett tecken på hög status. Jämför vi detta med den subjektiva betydelsen kan vi även se att det inte enbart handlar om detta utan att andra kollektiva faktorer spelar en stor och viktig roll. Att idrott samverkar med andra viktiga aspekter som ger idrotten hög status hos majoriteten av de unga blir här tydligt. Ett annat intressant resultat som rapporten lyfter fram är att anledningarna till varför ungdomar inte väljer att fortsätta idrotta är bland annat tidsaspekter, träningsmiljö, skador, kompisars inverkan, föräldrapåverkan och ekonomiska orsaker.

Ytterligare en intressant aspekt som Unga och föreningsidrotten undersökt är de olika så kallade socialisationspraktiker som finns i samband med idrott. Den här rapporten nämner språkbruk, omklädningsrumskultur, orättfärdig selektion, ledarpremierat hårt spel, tävlingsbråk och förlustfostran som de mest centrala fenomenen och i detta fall är den så kallade omklädningsrumskulturen som är mest intressant. Det talas nämligen om att denna kultur letar sig in på andra arenor (såsom skolan etcetera) vilket i sig medför både för- och nackdelar. Rapporten visar att omklädningsrumskulturen framförallt är ett pojkenomen då det inte alls är lika utbrett som begrepp inom tjejidrott. Det är dessutom vanligast inom lagidrott och beskrivs i generella drag som "att det kan vara ganska tuffa tag i vårt omklädningsrum" (s. 108). Det dras dock en tydlig gräns mellan hård omklädningsrumskultur

och mobbning eftersom kulturen kan anses fungera som en form av gemenskap medan mobbning enbart fokuserar på uteslutning och trakasserier. När det gäller just mobbning kan vi från denna rapport dra slutsatsen att det är betydligt vanligare att ungdomar utsätts för mobbning i skolan än i en idrottsförening. Mobbning som begrepp har i denna undersökning delats in i tre begrepp för att urskilja olika typer av mobbning; anklagelser på felaktiga grunder, sociala trakasserier samt fysiskt eller psykiskt våld. Vad gäller anklagelser på felaktiga grunder svarade 25 % att de upplevt detta i skolan. Samma siffror inom föreningsidrott var 3 % medan 31 % svarade att det hade hänt i andra sammanhang än skola och idrott. Vid sociala trakasserier svarade 19 % att de upplevt detta i skolan medan 1 % svarade att det hade hänt inom föreningsidrott eller i andra sammanhang. När det slutligen gällde fysiskt eller psykiskt våld uppgav 4 % att de hade upplevt detta i skolan, 1 % svarade föreningsidrott och 5 % angav andra sammanhang som svartalternativ. Här kan vi tydligt se att mobbning är betydligt mer utbrett inom skola än i idrottsföreningar vilket kan svara på varför det dras en tydlig gräns mellan en hård omklädningsrumskultur och mobbning.

Idrotten vill - en utvärdering av barn och ungdomsidrotten

Varför är idrott så populärt? Vilken betydelse har idrott i barns och ungdomars liv? Vad lär sig barnen i sina idrottsföreningar förutom att förkovra sig i idrottsliga färdigheter? Vilka barn och ungdomar är medlemmar? Vilka hamnar utanför? (s.5)

I FOU-rapporten *Idrotten vill - en utvärdering av barn och ungdomsidrotten* från 2007 analyserar Engström barn- och ungdomsidrottens utveckling i relation till större samhällsförändringar utifrån barn- och ungdomsidrottens mål och medel. Enligt Engström är idrott den i särklass populäraste fritidssysselsättningen bland barn och unga. Engström skriver att individens självförverkligande står i centrum i dagens samhälle och att fritiden således har blivit "en ny och viktig arena för det individuella projektet" (s.5). Genom fritiden görs både medvetna och omedvetna val för att uppnå en social status och identitet. Han menar att fritidsaktiviteter ger individen "ett visst värde, en viss kompetens och en identitet" (s.6) bland andra ungdomar och vuxna. Han skriver också att ungdomar idag alltmer definierar sig utifrån sin fritidssysselsättning och därmed blir ungdomars fritidssysselsättning en del av identiteten.

Ungefär hälften av alla ungdomar i nedre tonåren är inte regelbundet aktiva inom idrott. Engström påpekar flera skäl till varför de inte är det, ett viktigt skäl är att utvecklingen inom barn- och ungdomsidrotten har gått mot en allt ökad specialisering och därmed också allt större krav på träning och prestation. Utvecklingen inom idrotten har lett till att man idag "letar efter talanger istället för att skapa gynnsamma möjligheter för att utveckla talang" (s.7). I takt med dessa ökade krav blir det allt svårare att börja idrotta redan i nedre tonåren vilket leder till att barn som inte börjar idrotta i unga år får det allt svårare att börja i en organiserad idrottsverksamhet ju äldre de blir.

Föreningsidrott som socialisationsmiljö

Wagnsson gjorde 2009 en omfattande longitudinell studie med sammanlagt 3 mätillfällen som handlade om idrottens betydelse för barn och ungdomars psykosociala utveckling. Undersökningen genomfördes genom enkäter från ett urval av ca 1400 elever från samtliga grund- och gymnasieskolor belägna i Västra Götaland och i Värmland. Wagnsson delade upp eleverna som inte var aktiva i föreningsidrott i jämförelsegrupper bestående av två olika grupper; en grupp unga som aldrig har idrottat i en förening och en grupp som har slutat eller har gjort avbrott från idrott.

Inledningsvis kommer Wagnsson fram till att fler pojkar än flickor föreningsidrottar och är i högre grad involverade i idrott. Vidare att flickor i högre grad slutar i större utsträckning än pojkarna och framförallt är det flickor med utländsk bakgrund som slutar. Vad som är intressant är att det framkommer att det är främst i åldrarna 14-16 år som de flesta ungdomar slutar idrotta då rör det sig om närmare 20 %.

Viktiga teman som Wagnsson belyser i sin studie är de idrottsliga socialisationseffekterna utifrån självkänsla, upplevd fysisk kompetens, upplevd social kompetens och moralutveckling. Dessa teman illustrerar han utifrån idrottsdeltagande, idrottsinvolvering, föreningsidrott och inomidrottsliga faktorer.

Självkänsla

Vad gäller ungdomars självkänsla kommer Wagnsson fram till att unga som föreningsidrottar i allmänhet har starkare självkänsla i jämförelse med de som inte idrottar. Emellertid påpekar han att det försiggår socialisationsprocesser kopplade till exempelvis ungas bostadsort, kön, ålder, etnicitet och socioekonomisk status. Dessa socialisationsprocesser påverkar vilka psykosociala egenskaper och möjligheter de unga har när de börjar idrotta. Genom att ta hänsyn till dessa faktorer poängterar han att man inte med lika stor säkerhet kan säga hur stor betydelse involveringen i föreningsidrott kan ha på självkänslan. Därmed kan skillnaderna i självkänslan mellan föreningsidrottare (aldrig, låg- och höginvolverade) och icke-idrottare ”främst tillskrivas selektionseffekter snarare än idrottsliga socialisationseffekter” (s. 148). Studien visar dock på att idrottare, såväl hög- som låginvolverade, över tid har högre och stabilare självkänsla. För icke-idrottare blir självkänslan däremot något svagare över tid och är mest framträdande vid 13-15 års ålder för att sedan jämnas ut något.

Upplevd social kompetens

Resultatet vad gäller upplevd social kompetens visar på att ungdomar som idrottar upplever sig som mer accepterade och populära av sina kompisar i jämförelse med ungdomar som inte idrottar. Dessa resultat, skriver han, stämmer överens med andra såväl internationella studier (han refererar bland annat till Findlay & Bowker, 2009; Feldman & Matjasko, 2005; Mc Hale m fl, 2005) som nationella studier (där han refererar till Rasmussen m.fl., 2004). Vidare skriver han att resultaten visar att de som har varit involverade i idrott i högre utsträckning jämförelsevis upplever sig som mer socialt kompetenta än de grupper som är låginvolverade eller icke-idrottande. Emellertid följer alla grupperna en liknande trend nämligen att

relationerna till andra stärks ju äldre barnen och ungdomarna blir. Detta menar Wagnsson ligger i linje med de utvecklingstendenser som tidigare forskare har visat och här refererar han bland annat till Bronfenbrenner (1979, 2001). Longitudinella data visade dock att föreningsidrottens betydelse för acceptans och popularitet bland kompisar var relativt liten vilket främst handlar om andra faktorer. Wagnsson refererar här till Bronfenbrenner (2001) och poängterar att en anledning till att den högre graden av involvering i idrott ändå har en positiv betydelse eftersom dessa barn och ungdomar oftare kommer i kontakt med andra såväl jämnåriga som vuxna som de kan utveckla varaktiga relationer till. Ett annat intressant resultat som visar sig i studien är att barn och ungdomar som är särskilt duktiga inom en idrottsgren har hög status bland andra jämnåriga och framförallt när det kommer till idrotter som har högt kulturellt anseende. (Smith, 2007 refererad i Wagnsson, 2009)

Moralutveckling

Wagnsson konstaterar utifrån resultaten i sin studie att föreningsidrottande endast har en betydande liten effekt på moralutvecklingen hos barn och ungdomar. Han skriver emellertid att skillnader mellan föreningsidrottare och icke-idrottare främst kan märkas i åldern 10-12 år och då till fördel för föreningsidrottarna. Wagnsson skriver att ”en tänkbar förklaring till dessa åldermässiga skillnader kan ha att göra med att antalet mikrosystem som barn och ungdomar kommer i kontakt med ökar med åldern” (s.187).

Teorier och utgångspunkter

Identitet

Identitet är på många sätt ett mångdimensionellt begrepp men i historien kan man emellertid grovt sett urskilja två olika synsätt på vad identitet är för något. På ena sidan har vi den *psykoanalytiska utvecklingstanken* som utgår från att identitet är något som formas genom olika faser i livet. Identiteten utvecklas här beroende av hur man löser konflikter som man ställs inför i de olika faserna. Identiteten ses således som en essentiell produkt som utvecklas olika beroende av hur individen löser (eller inte löser) de inre konflikterna. På andra sidan har vi den *socialkonstruktionistiska* tanken om att identitet är något som formas och omformas i en interpersonell relation och utifrån en samhällelig kontext. Utifrån vår definition av begreppet identitet kommer vi att röra oss mellan dessa två olika tankesätt. Den första representerad av Marcia (1980, 2006) vars teori utgår ifrån Erikson medan vi i den andra kommer utgå från Ziehe (1993, 2003) och Giddens (1999).

Identitetsstatus

Identity is an even more difficult term to delimit than is adolescence. Identity refers to an existential position, to an inner organization of needs, abilities, and self-perceptions as well as to a sociopolitical stance. (Marcia, 1980, s.159)

Marcias teori bygger på Eriksons teori om den psykosociala utvecklingen. Enligt Erikson pågår identitetsarbetet livet ut genom att individen i olika perioder av livet ställs inför nya former av identitetskriser där såväl förändrade fysiska som psykologiska och sociala faktorer kräver nya lösningar. (Källström, 1992) Erikson betraktade således identiteten ”som ett tillstånd längs ett kontinuum” som sträcker sig mellan de två polerna fullbordad identitet och identitetsförvirring (Kroger, 2006, s.153). Enligt Marcia (1980) är emellertid identiteten en kontinuerlig process som inte kan definieras utifrån en skala. Likt Erikson menar han däremot att identiteten varken börjar eller slutar med adolescensen utan pågår i olika faser från vaggan till graven. Den normala utvecklingen resulterar enligt Marcia i vad han kallar en fullbordad identitet.

Marcia betonar att det som är viktigt under ungdomstiden är att den kroppsliga förändringen, den kognitiva förmågan och de sociala förväntningarna för första gången i livet sammanfaller med ungdomens bearbetning och sortering av barndomens identifikationer. Detta sker för att ungdomen ska kunna konstruera en sund utveckling mot ett vuxet identitetskapande. Emellertid menar han att en lösning av identitetsproblemet i ungdomstiden inte garanterar att man inte kommer att ställas inför nya identitetskriser i framtiden. En välutvecklad identitetsstruktur är flexibel och är därmed öppen för förändringar såväl i samhället som i interpersonella relationer. Identitetsprocessen är däremot densamma över hela livet och växer sig dessutom starkare genom varje identitetskrise trots att identitetsinnehållet omorganiseras över tid (Marcia, 1980.). Marcia menar vidare att tonåringen i ungdomstiden måste pröva och utforska olika roller samtidigt som den tvingas ta ställning till en framtida yrkeskarriär och ideologiska mål (Marcia, 2006). Utifrån hur ungdomar hanterar och löser (eller inte löser) denna identitetskrise har Marcia utformat fyra olika identitetspositioner i vilka individerna kan indelas i; fullbordad identitet, moratorium, för tidig identitet och identitetsförvirring.

Fullbordad identitet

Ungdomar med en fullbordad identitet är de, psykologiskt sett, mest välfungerande, mest mogna och mest utvecklade av alla identitetspositioner. De har etablerat en sammanhängande känsla av identitet och har gjort sina ställningstaganden efter en utforskande period. De följer även självvalda yrkesmässiga och ideologiska mål (Marcia, 1980). De har en stabil självkänsla och kan varken manipuleras eller påverkas av gruppsyck – istället ställer de sig självständiga. De diskuterar även moraliska frågor på hög nivå och befinner sig dessutom på den högsta nivån när det kommer till närhet och intimitet (Marcia, 2006).

Moratorium

Individer i denna identitetsposition befinner sig fortfarande i en utforskande och experimenterande period där de brottas med de yrkesmässiga och ideologiska frågorna. De befinner sig med andra ord mitt uppe i en identitetskrise. Marcia beskriver dessa ungdomar som osäkra eftersom de fortfarande inte har gjort några ställningstaganden och de är betydligt känsligare än ungdomar med fullbordad identitet. Emellertid har de, likt individer med en

fullbordad identitet, en relativt stabil självkänsla och är inte mottagliga för manipulation eller konformation. Till skillnad från andra har de på många områden en större kognitiv prestationsförmåga och tenderar att ligga högst bland alla identitetspositioner när det gäller moraliska resonemang. Vidare rymmer de värderingar som är förenliga med en hög intimitetsnivå – även om de sällan engagerar de sig i intima förhållanden. Individer i moratoriet tycks dessutom vara inbegripna i en ambivalent dragkamp i förhållande till sina föräldrar vilket kan vara begripligt för individer som befinner sig mitt i en differentieringsprocess (Marcia, 2006).

För tidig identitet

Individer med för tidig identitet följer också yrkesmässiga och ideologiska mål men dessa är snarare tilldelade än självvalda. Dessa individer har således antingen redan tagit ställning utan att ha genomgått en fas av utforskande alternativt redan blivit tilldelade en identitet. Dessa individer är minst flexibla av alla identitetspositioner och har ofta övertagit både normer och värderingar från sina föräldrar eller andra auktoriteter. De har ofta traditionella och mycket bestämda åsikter i moraliska resonemang och upplevs ofta ha en stark jagkänsla. Marcia betonar trots detta att de ofta har en svag identitet och därför är sårbara för kommande kriser. Vad gäller intima förhållanden ser de oftast dessa som skenbara och de tenderar att ofta skapa stereotypa och ytliga relationer. Vidare är de övertygade om att de kommer från ”exemplariska” familjer som kännetecknas av värme, tillit och en accepterande atmosfär men under denna fläckfria yta råder ofta tämligen strikta åsikter och värderingar. (Marcia, 1980, 2006)

Identitetsförvirring

Individer som är identitetsförvirrade har inga yrkesmässiga eller ideologiska mål att följa. Det oavsett om de har utforskat alternativa roller och perspektiv eller inte eftersom de saknar starka och tydliga ställningstaganden. Varför dessa individer tillhör identitetsförvirring beror dels på kulturella faktorer där identitetsförvirring är ett påtvingat samhälleligt fenomen och dels på tidigare utvecklingssvårigheter där identitetsförvirringen är ett resultat av allvarlig deprivation i utvecklingen. Många individer i denna position går oftast för sig själva och utgör sig ofta som sorglösa personer som tar dagen som den kommer medan andra snarare tycks flyta genom livet på ett bekymmerlöst och oengagerat sätt. De har en svag självkänsla och är på det viset sårbara för både manipulation och konformitet. På samma sätt har de ett desorganiserat tänkande och ligger långt ner på skalan i moraliska resonemang. Vad gäller intimitet har de varken nära relationer eller värderingar som stämmer överens med detta. Individer med identitetsförvirring upplever också en markant klyfta mellan sig själva och sina föräldrar (Marcia, 1980, 2006).

Identitet som social konstruktion

Till skillnad från Marcia betraktar Ziehe (1993, 2003) och Giddens (1999) identiteten som en social konstruktion. Identiteten ses som något som skapas i en social och kulturell omgivning i relation till andra. Den är en ständigt pågående process som har skapats och förändras utifrån en historisk och en samhällelig kontext. Johansson (2006) som tar avstamp i Ziehe och Giddens teorier skriver att identiteten inte längre kan definieras utifrån faktorer som släktband, föräldrar, etnicitet eller kön utan individen måste istället själv engagera sig i detta projekt. Detta medför emellertid att man har ett stort utrymme för identitetsskapandet. Vidare

rör sig individer mellan olika arenor och sociala miljöer och använder sig av olika identifikationer för att skapa sin identitet. Johansson menar att detta bidrar till att skapa en stabil men ändå mångfacetterad och komplex identitet. Giddens kallar denna process för ett *reflexivt identitetsprojekt*, individen författar aktivt sin egen livsberättelse (Giddens refererad i Johansson, 2006). Giddens (1999) menar att denna "reflexivitet sträcker sig ända in i självet kärna" (s.45) och menar att självet i det senmoderna samhället måste skapas reflexivt. Denna reflexiva uppgift måste emellertid lösas i ett sammelsurium av möjligheter och alternativ. Självet blir således ett reflexivt projekt där det måste utforskas utifrån modernitetens villkor. Vidare påpekar Giddens att eftersom moderniteten har brutit ner det lilla samhällets och traditionernas skyddsnät och ersatt dem med större och opersonligare organisationer känner sig individen mer "ensam och vilsen i en värld där han eller hon saknar det psykologiska stöd och den trygghetskänsla som den mer traditionella miljön erbjöd" (1996, s.46). Ziehe (2003) resonerar kring samma process och menar att det har skett en *avtraditionalisering* i det (västerländska) samhället. Tidigare mer fasta traditioner, normer och värden har successivt luckrats upp eller nötts bort och de har på så sätt förlorat sin betydelse som vägvisare. Individen i dagens samhälle måste därför reflexivt förhålla sig till sig själv och sina egna livsmöjligheter och måste helt utan påverkan av familjen eller traditioner skriva sin egen livshistoria.

Det försiggår en friställningsprocess från traditionerna på sexuallivets, äktenskapets och familjeformernas område. Det finns till och med en friställning när det gäller de bilder vi har inuti huvudet. Medierna, reklamen, medvetandeindustrin, frigör explosioner av scener, drömmar och fantasier inom oss som inte ens de radikalaste utopisterna under förra århundradet hade kunnat föreställa sig. (2003, s.25)

Enligt Ziehe har vi inte automatiskt blivit mer "friare" i det senmoderna samhället. Det handlar snarare om en utvidgning av det vi önskar, drömmer om och längtar efter, även om detta inte går att uppnå i det verkliga livet. Med friställningen har vi däremot fått fler möjligheter att uppleva vår egen identitet istället för att bli tilldelade en identitet som vi övertar vilket slår in individen på en förutbestämd och biografisk bana. Vi kan nu istället "pröva identiteter, förändra dem, stilisera dem och ta dem tillbaka" (2003, s.25). Denna friställning har dock en baksida som innebär att individen nu tvingas att inomsubjektivt uthärda erfarenheter av brytningar, avsaknad och beslutskonflikter vilka man tvingas att enskilt ta itu med dem. Ziehe menar att individen nu inte bara har en möjlighet att bli något utan har också en "social-konventionell" plikt som han beskriver som att "Jag har ansvar för mig själv" (2003, s.35). Vidare menar Ziehe (1993) att förändringen i identiteten har medfört att prestationsprincipen har blivit ständigt närvarande eftersom vi blir utsatta för press av andra men även oss själva.

I det senmoderna samhället, med utgångspunkt från den friställning som vi tidigare pratat om, har vår *livsstil* fått en helt ny innebörd. Vi tvingas idag att välja att följa olika integrerade uppsättningar av praktiker eftersom dessa tillfredsställer ett nyttobehov och för att de dessutom ger en materiell inramning till vår självidentitet. (Giddens, 1999) Således konfronteras vi idag av en komplex mångfald av val där vi tvingas att välja något att följa. Samtidigt ger moderniteten oss föga hjälp med dessa val. Giddens (1999) beskriver det på följande sätt; "Under högmodernitetens villkor följer vi inte bara livsstilar, utan tvingas i grunden göra det: vi har inget annat val än att välja." (s.101)

Vidare definierar Giddens livsstil som ett kluster av vanor och orienteringar som införlivas i matvanor, klädevanor, handlingsätt och ens umgängesmiljö där varje val inte bara är ett beslut om hur man ska handla utan också för hur man vill vara. På det viset får varje beslut, alltifrån vad man ska äta och ha på sig till vad man vill jobba med eller var man ska bo, en helt annan innebörd än tidigare. Ju mer posttraditionell den miljö är som man lever i desto mer berör denna livsstil kärnan i självidentiteten, både dess skapande och dess återskapande.

Status

Status är, precis som vi kommer märka att utanförskap är, ett svårt begrepp att hitta rätt definition på. För att nå fram till rätt definition av begreppet har vi valt att utgå från hur flera olika forskare definierat begreppet.

Turner (1988) är den som närmar sig vår egen definition av status. Han beskriver att status och statusordning som begrepp är svåra att definiera då de är otydliga till sin natur. Han menar dessutom att vissa sociologer hävdar att status till viss del eller helt saknar ett analytiskt värde. I sin avhandling presenterar Turner flera olika definitioner av status då det är svårt att hitta en övergripande definition med tanke på att begreppet innehåller så många olika förklarande faktorer. Utgångspunkten tar Turner i Webers teorier, vilka han i vissa avseenden även ställer mot Marx. Medan Weber menar att det finns flera olika och komplexa dimensioner av social ordning (exempelvis makt, ekonomi och kulturella skillnader) fokuserar Marx huvudsakligen på ekonomin som den enda faktor som spelar någon roll. Marx menar att såväl olikheter som uppdelningar i samhället kan förklaras av ekonomiska förbindelser vilket är en anledning till varför marxistisk sociologi kallas för *historisk materialism*.

Vidare beskriver Turner ett flertal definitioner av status. Ursprungligen kommer begreppet från det latinska ordet för *ställning* (översatt från engelskan "standing") som syftar till en individs position i ett samhälle. Begreppet har dessutom en mer teknisk och juridisk förklaring då den åsyftar de rättigheter och skyldigheter som är associerade med denna position. Detta menar författaren visar hur status som begrepp är nära sammankopplat med de politiska och juridiska rättigheter en individ har i ett socio-politiskt samhälle vilket gör att status kan sammanställas med frågor som rör medborgarskap. När det gäller status som ett sociologiskt begrepp är det ofta sammankopplat med begreppet *social roll*. En roll förklaras här som en uppsättning förväntningar som definierar en individs position i samhället. Inom socialfunktionalismen beskrivs förhållandet mellan status och roll som de grundläggande elementen när det gäller statusordning. På så sätt menar författaren att vi får en förklaring till varför individer är motiverade att fylla de positioner som finns i den sociala strukturen. Vidare menar han att statusbegreppet med denna utgångspunkt blir viktigt eftersom statuspositioner i samhället är hierarkiskt rangordnade i termer av vem som har tillgång till privilegier och vem som inte har det. Här kopplar Turner dessutom in andra faktorer som kan påverka vilken status man har såsom inkomst, utbildning, etnisk bakgrund och kön med mera. Dessa faktorer kallar han *multidimensionella* eftersom relationen mellan de olika begreppen i sig kan vara såväl varierade som komplexa.

Turner gör även en åtskillnad på *tillskriven* (ascribed) och *tilldelad* (achieved) status. Tillskriven status står för de egenskaper som individen har liten eller ingen kontroll alls över som exempelvis etnisk bakgrund, kön eller ålder. Tilldelad status handlar istället om de

positioner en individ kan uppnå genom exempelvis utbildning och arbete. Ytterligare en definition av status som påminner om detta är *subjektiv* och *objektiv* status; så kallad *självuppfattad* och *externt definierad* status. I USA, där konsumtion och personliga prestationer är viktigt, menar Turner att det har skapats en kultur där den självuppfattade statusen har blivit särskilt viktig. Han påpekar dock att denna kultur skiljer sig från den europeiska där status snarare handlar om en objektiv position (som medför rättigheter och privilegier snarare än självuppfattning) i den sociala ordningen.

Vidare beskriver Turner grupperns betydelse när det gäller status och menar att det, ur ett sociologiskt perspektiv, därför blir särskilt intressant att studera grupper. Den forskningskultur som sprungit ur Webers teorier fokuserar sitt intresse på statusgrupperns ursprung, upprätthållande och sociala konsekvenser. En statusgrupp kan beskrivas som en samling individer som har organiserat sig för att behålla eller utveckla sina sociala privilegier genom en mekanism av social närhet. Detta kan jämföras med vad Lalander & Johansson (2007) talar om när de diskuterar *vi-* och *de-grupper*. Vidare återkopplar Turner till Webers tanke om att förhållandet mellan status och samhälle är centralt när det gäller skapandet av grupper då det uppstår juridiska, sociala och kulturella privilegier i detta förhållande som genererar distinkt separerade grupperingar. Weber har även lagt stor vikt vid att analysera de historiska och kulturella funktioner som statusgrupper har speciellt när det gäller livsstil, gemensamma moralsystem, språk och kultur. Dessa faktorer har till uppgift att skapa separerade och solidariska grupper för att kunna försvara eller förstärka de kulturella och sociala fördelar som gruppen har. På så sätt blir social ordning föremål för att skapa, upprätthålla och fördela olika former av makt inom samhället genom mekanismer såsom politiskt monopol, kulturell reproduktion och social exklusion.

Idén att statuskillnader beror på kulturell exklusion är någonting som även Bourdieu (1997) har pratat om. Han talar uteslutande om status ur ett klassperspektiv men samtidigt går hans begrepp *habitus* och *kapital* att applicera på vår definition av status. När det gäller begreppet *kapital* beskriver Bourdieu (1997) det som *konstruktionsinstrument* medan han menar att det i dagligt tal kan benämnas som *förbindelser*. Genom att konstruera socialt kapital som begrepp skapas en möjligheten att analysera hur det byggs upp, förflyttas mellan individer eller grupper och återskapas. På så sätt blir det lättare att förstå hur socialt kapital kan omvandlas till ekonomiskt och tvärtom samt hur mycket arbete det krävs för att göra just detta. Detta blir även ett steg i ledet för att förstå vilken roll grupper har för ackumulation och förflyttning av det sociala kapitalet. *Habitus* å andra sidan fungerar som ett dispositionssystem som förvärvats genom internalisering. Det kan beskrivas som en slags kollektiv livsstil där detta dispositionssystem och dess normer har blivit en del av individen. Bourdieu menar att *habitus* ger ett förfogande för att besitta en mer eller mindre fullständig position. På så sätt kan man se hur en viss grupp skiljer sig från andra genom att tillskriva sig vissa *habitus*.

De huvudsakliga skillnaderna ligger i mängden kapital vilket Bourdieu (1984) beskriver som den uppsättning faktiskt användbara resurser en individ har. Uppdelningen av olika klasser eller grupper blir således en skildring av hur socialt, kulturellt och ekonomiskt kapital har fördelats mellan de som har tillgång till kapital och de som saknar det. Vidare menar Bourdieu att vi, genom klassifikation, skapar och återskapar de åtskillnader som finns mellan grupperna och på så sätt upprätthåller dem. Här fungerar *habitus* inte enbart som en *strukturerande* struktur som organiserar metoder och själva uppfattningen av metoder utan även som en *strukturerad* struktur; genom klassifikation organiserar vi vår uppfattning av den sociala världen. Principen att organisera logiska grupper genom klassifikation för att lättare

kunna förhålla oss till den sociala världen är i sig en produkt av internaliserade indelningar av grupper. Genom att säga vad vi inte är kan vi identifiera oss själva. Därför menar Bourdieu att social identitet skapas genom skillnad – någonting som vi känner igen både hos Turner (1988) och Lalander & Johansson (2007).

Skeggs (2000) sluter sig till Turner (1988) och framförallt Bourdieus (1997) sätt att tänka i hennes diskussion om status utifrån begreppet *respektabilitet*. Skeggs menar att respektabilitet präglar sättet vi talar på, vem vi talar med, hur vi väljer att klassificera andra samt hur vi vet vilka vi (och inte är). På så sätt beskriver begreppet värde och legitimitet. Samtidigt menar författaren att respektabilitet sällan beskrivs eller talas om som ett problem av de som får status genom sin position. Detta beror på att personerna i fråga har normaliserats av sin status och inte har ett behov av att bevisa den. Även Skeggs talar om (framförallt) kulturellt och symboliskt kapital. Hon menar, liksom Bourdieu, att vi genom att analysera tillgången till kapital kan upptäcka hur ojämlikheter skapas.

Med utgångspunkt i Turner, Bourdieu och Skeggs kan vi konstatera att vår egen definition av begreppet status snarare handlar om en slags *social rangordning* av människor än som något som förknippas med klass. På så sätt kan vi se hur Turners definition av status står närmast hur vi väljer att definiera status. Samtidigt tycker vi att det är intressant att jämföra de begrepp som Bourdieu och Skeggs tar upp eftersom vi tycker att de är möjliga att applicera på status utan att utgå från ett klassperspektiv.

Utanförskap

En fråga som vi har stött på under arbetets gång är hur utanförskap egentligen definieras. Vid en första anblick märkte vi att utanförskap antingen handlar om *segregation* (Sernhede 2007), *förtryck* (Freire 1976) eller *mobbning* vilket inte riktigt beskriver utanförskap som vi ser på det i detta sammanhang. Byrne (2005) definierar begreppet *social exclusion* som de förändringar som sker i hela samhället som har konsekvenser för några av samhällsmedlemmarna. Just begreppet exklusion innebär någonting som vissa människor utsätter andra för och visar både vilka som är exkluderade och vilka som inte är det. Exklusion kan även ses som ett systemiskt begrepp eftersom det beskriver det sociala systemets egenskaper och den dynamiska utvecklingen av sociala strukturer.

Stigendal (2004) å andra sidan beskriver utanförskap som att en individ eller grupp står utanför ett sammanhang av sociala relationer. Han talar även om begreppet i förhållande till mobbning och menar att det är en form av utanförskap och att begreppet på så sätt blir mångdimensionell. Vidare menar han att framväxten av ett socialt utanförskap kan vara en av de allvarligaste innebörderna i dagens samhällsförändring. För att kunna tala om ett utanförskap förutsätter det att det finns ett så kallat *innanförskap*. Vad Stigendal dock är noga med att påpeka är att det inte krävs en känsla av delaktighet för att skapa ett innanförskap även om innanförskapet självklart blir starkare om en känsla av delaktighet och faktiskt delaktighet sammanfaller.

En annan intressant poäng som Stigendal tar upp är att utanförskap kan vara självvalt. Ett utanförskap förutsätter inte en exkludering utan kan tvärtom bero på bristande vilja att delta i innanförskapet. När vi är delaktiga i sociala relationer antar vi en roll som förknippas med olika krav bland annat när det gäller kommunikation. Dessa krav blir nödvändiga för att vi ska

kunna ta del av strukturens sociala relationer. Med detta i åtanke kan vi tänka oss att delaktighet i en viss gemenskap därför inte är eftertraktat. På samma sätt kan utanförskap ses som en oförmåga att klara av innanförskapets villkor på grund av exempelvis språksvårigheter eller av andra anledningar. När det gäller mobbning drar Stigendal gränsen när utanförskapet beror på avsiktlig utestängning.

Vidare menar Stigendal att man kan urskilja fyra nivåer av utanförskap och beroende på vilken grad av social ordning som råder blir utanförskapet som fenomen mer eller mindre komplext, ju högre grad av social ordning desto svårare förutsättningar får utanförskapet. De fyra nivåerna av social ordning beskrivs som *samhälle*, *sociala system*, *sociala strukturer* och *sociala relationer*. Den lägsta nivån består endast av sociala relationer vilka är tillfälliga, ostrukturerade och under ständig omvandling, det kan exempelvis handla om korta samtal eller dylikt. När de sociala relationerna utvecklas till sociala strukturer blir vi delaktiga i dem genom att anta roller. Detta förutsätter en bestämd struktur som endast kan förändras inom vissa ramar och här skapas utanförskap genom att man inte uppfyller de villkor som råder. Här kan en skollektion fungera som exempel för en social struktur. När det gäller sociala system, exempelvis skolan eller familjen, har de en betydligt högre grad av social ordning vilket kräver en integrationsprocess för att de ska fungera. Med andra ord behövs det en strategi för att systemet inte ska fallera utan fortsätta utvecklas. Samhälle som en social ordning åsyftar ett nationssamhälle och är den grupp där utanförskap får otroligt komplexa förutsättningar eftersom det där är oerhört svårt att göra större förändringar.

Vidare påpekar Stigendal att människor både kan vara utanför och innanför och dessa kan ske samtidigt. För att ta skolan som ett exempel kan en elev vara delaktig och systemintegrerad på lektionstid och ändå känna sig utanför. Utanför lektionen som social struktur kan eleven uppleva en känsla av delaktighet med sina vänner vilket bör ses som en social integration snarare än en systemintegration. Elevernas egna sammanhang i sig skapar ingen högre grad av social ordning, menar författaren, utan istället handlar det snarare om tillfälliga sociala relationer. Det enda undantaget som tas upp här är utifall att eleverna inte på andra sätt är delaktiga i andra system genom att exempelvis idrotta tillsammans. Slutligen påpekar Stigendal att utanförskap kan generera nya former av innanförskap där individer kan finna gemenskap och en känsla av delaktighet i sitt utanförskap. På samma sätt är han mycket noga med att påpeka att ett innanförskap inte enbart behöver medföra fördelar och nämner gruppträck som ett exempel.

Bliding (2004) använder sig av begreppen *inneslutande* och *uteslutande* vilka kan jämföras med de begrepp som Stigendal (2004) tar upp. Skolan i sig ser hon som en arena för relationsarbete där barnen arbetar med att ordna den sociala tillvaron som finns där. Här ska påpekas att hon riktat sin forskning mot lägre åldrar vilket är anledningen till varför hon uteslutande använder sig av begreppet barn. Relationsarbetet i sig gick ut på att skapa, fästa, behålla och avsluta relationer vilket i sin tur innebar inneslutande och uteslutande handlingar. Detta menar Bliding ingick i den lokala vänskapskulturen som barnen själva etablerade och upprätthöll medan skolan enbart sågs som en resurs då det främst var dess organisation och struktur som användes. Därför blev dessa inneslutande och uteslutande handlingar, ur barnens perspektiv, både vardagliga och väsentliga i relationsarbetet. Uteslutning kunde ibland ses som en ”rimlig” konsekvens då det för att skapa gemenskap krävdes en viss form av uteslutning. På så sätt menar författaren att uteslutande handlingar snarare än att åstadkomma utanförskap handlade om att skapa gemenskap då det var ett mål i det rådande relationsarbetet. Här gör alltså Bliding en tydlig skillnad på uteslutande och utanförskap. Hon

skiljer nämligen på olika former av uteslutande där en del beskrivs som konsekvenser av ett pågående relationsarbete med mål att skapa en närmare relation till någon/några medan en annan form av uteslutande istället medförde att några barn systematiskt uteslöts från gemenskapen (vilket mer kan jämföras med utanförskap eller mobbning). Precis som Stigendal (2004) menar Bliding att utanförskap kan leda till ett nytt innanförskap vilket innebär att begreppet inte får en statisk natur. Här återkopplar hon till barnens relationsarbete då hon menar att de genom att tillskriva andra avvikande eller negativa roller förstärker gemenskapen i den egna gruppen. Då arbetet grundar sig på en samhörig kulturell kunskap där inkluderande sociala regler och normer för det förväntade beteendet är centralt blir det ännu viktigare att identifiera det avvikande.

Relationsarbetets inneslutande och uteslutande kan även ses som ett skapande av ett *vi* och ett *de* vilket är något som Lalander & Johansson (2007) talar mycket om. De menar att den grupp som man tillhör eller vill tillhöra – den så kallade *vi*-gruppen – står i motsats till *de*-gruppen som inte alls är eftertraktad och som man därför skapar tydliga gränser mot. Författarna menar att det finns ett fientligt förhållningssätt mellan dessa två grupper eftersom *vi*-gruppen inte kan existera utan en *de*-grupp då den krävs för att kunna definiera *vi*-gruppen. Detta är någonting som såväl Stigendal (2004) som Bliding (2004) har påpekat. Medlemmarna i *vi*-gruppen skapar nämligen motpoler för hur man inte vill vara och projicerar sedan dem på *de*-gruppen. Detta för medlemmarna i *vi*-gruppen ska kunna skapa en gemenskap och definiera sig själva. Vad som händer är att *vi*-gruppens egna identitet, för att inte tala om den upplevda gemenskapen, förstärks och *känslan av ett vi* skapas och återskapas. Även Bauman & May (2004) talar om hur en *vi*-grupp kräver en *de*-grupp för att kunna existera och att *vi*-gruppen därför skapar symboliska och fysiska gränser för att särskilja sig från ”de andra”. Författarna menar att *de*-gruppen krävs för att skapa identitet, sammanhållning, inre solidaritet och trygghet i den egna gruppen. Eftersom gruppen har fått en allt större roll i utformningen av *vår* identitet och självbild blir därför känslan av ett *vi* mycket viktig. På så vis kan vi förstå att gruppens betydelse blir oerhört viktig under just ungdomstiden när formandet av identitet och tillhörighet är särskilt centralt.

För att tydligare klargöra *mobbning* som begrepp beskriver Björn Eriksson (2002) det som ett samlingsbegrepp som innefattar olika former av icke-önskvärda beteenden. Det kan exempelvis handla om utfrysning, trakasserier, våldshandlingar, verbala hot och ryktesspridning. Det kan även beskrivas som en asymmetrisk maktrelation där en individ, utan att själv vara provokativ, vid upprepade tillfällen och över tid utsätts för någon form av social isolering och/eller fysiska övergrepp av en eller flera personer där avsikten är att sår eller skada personen. Eriksson skiljer även mellan *direkt* och *indirekt* mobbning. Direkt mobbning innebär öppna attacker mot den utsatte genom exempelvis sparkar, slag eller verbala hot och utförs oftare av killar än av tjejer. Indirekt mobbning karaktäriseras istället som ryktesspridning, lögner, retningar och medveten isolering och är vanligare hos tjejer.

Slutligen vill vi återkoppla till själva definitionen av utanförskap. Eftersom vi inte syftar till att diskutera utanförskap som segregation eller förtryck kan vi se att Stigendals (2004) och Blidings (2004) definition av begreppet passar bäst i detta sammanhang. De står närmast vår egen definition av begreppet med tanke på att de lägger fokus på hur relationen mellan ett innanförskap och ett utanförskap ser ut och fungerar. Dessutom menar de att utanförskap inte enbart behöver handla om mobbning utan att det också kan beskrivas som en form av utanförskap vilket även stämmer överens med hur vi har valt att tolka begreppet.

Identitet-status-utanförskap

Identitet, status och utanförskap är tre begrepp som kompletterar varandra och som ofta är ställda i relation till varandra, man kan inte prata om det ena begreppet utan att tänka i termer av de andra och viceversa. Samtidigt behöver inte det ena begreppet per automatik innebära att de andra är inkopplade, det vill säga de är inte dikotomier utan begreppen i sig existerar utanför varandras kontexter.

Identitet utifrån Ziehe (1993, 2003) och Giddens (2003) mening innebär att status och utanförskap har blivit mer betydelsefulla och värdeladdade i det senmoderna samhället. På grund av den friställning som har skett i samhället där fasta normer och traditioner har lösts upp är vi mer beroende av status och innanförskap. Idag definieras och konstrueras självet, eller identiteten, utifrån vilken grupptillhörighet man har och hur man relaterar till andra och identiteten definieras också utifrån vilken status eller klass man har. Detta är dock en ömsesidig process och det går således inte att tänka i en linjär utveckling utan identiteten påverkar vilken status man har, om man är utanför eller innanför, samtidigt som ens status och utanförskap/innanförskap också påverkar hur man konstruerar sin identitet.

Utifrån den utvecklingspsykologiska tanken skulle man emellertid kunna tänka processen som en linjär utveckling och då har utanförskap och status inte samma betydelse. Till skillnad från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv där (låg) status och utanförskap ligger som ett hinder i identitetsutvecklingen (men som internaliseras och integreras som en del av identiteten) förblir dessa begrepp endast ett hinder i identiteten i utvecklingspsykologi. Genom utanförskap alternativt låg status förblir man låst i en identitetsposition och kan inte utveckla en sund identitet – så till vida man inte finner sig i sin position, accepterar sin status och sitt utanförskap och på så vis kommer över hindret.

Samma diskussion om grupptillhörighetens betydelse som Ziehe och Giddens för har även Lalander & Johansson (2007). Förvisso hänvisar de till såväl Ziehe som Giddens men utgår även från andra sociologiska perspektiv. Det vi kan se i diskussionen som Lalander & Johansson för om vi- och de-grupper återfinns hos såväl Stigendal (2004) och Bliding (2004) som hos Bauman & May (2004). Även Turner (1988) menar, såsom vi sett tidigare, att grupper blir särskilt intressanta att studera när det gäller status eftersom status tillhör de faktorer som hjälper en grupp att skapa och återskapa sig själv. Med detta i åtanke är det lättare att dra paralleller inte bara mellan identitet och status/utanförskap utan även mellan utanförskap och status som begrepp. Här kan vi exempelvis se till det som Stigendal och Bliding talar om när de menar att utanförskap kan leda till ett nytt innanförskap. Väljer vi att koppla detta till status kan vi se att en individ kan ha en viss status i det nya innanförskapet samtidigt som den har en helt annan statusposition i sitt utanförskap – någonting som tydliggör förhållandet mellan de olika begreppen. Även Björn Eriksson (2002) gör en intressant jämförelse mellan utanförskap och mobbning. Han menar att en individ kan få en viss typ av status genom att mobba andra, framförallt när denna individ ingår i en grupp. Till exempel kan detta handla om att rädslan hos andra individer för att själv bli utsatt vilket i sin tur inger en sorts respekt till och tillika status hos mobbaren med mera.

Metod

Fokusgrupper som forskningsmetod

För att besvara vårt syfte och våra frågeställningar valde att använda oss av fokusgrupper som forskningsmetod. Wibeck (2000) beskriver fokusgrupper som en typ av gruppintervju, men är noga med att påpeka att alla gruppintervjuer inte är fokusgrupper. Hon tar istället stöd av Morgan (1996, citerad i Wibeck, 2000) som definierar fokusgrupper som ”en forskningsteknik där data samlas in genom gruppinteraktion runt ett ämne som bestämts av forskaren” (Wibeck, 2000 s. 23). Vidare beskriver hon de tre grundprinciper som man kan urskilja i citatet. Fokusgrupper är först och främst en forskningsteknik som avser datainsamling för forskningsändamål. Denna datainsamling sker sedan genom gruppinteraktion vilket således skiljer fokusgrupper från andra grupper där interaktiva diskussioner inte står i centrum. Slutligen har ämnet bestämts av en forskare vilket innebär att den styrs av en moderator som initierar diskussionen och introducerar nya aspekter. Det handlar med andra ord inte om en traditionell intervjuare och metoden står även i motsats till andra ostrydda, datainsamlingsmetoder med gruppdiskussioner som inriktning.

Wibeck förklarar vidare att fokusgrupper kan tillämpas som en metod för att studera människors uppfattningar, värderingar, föreställningar och attityder gällande ett visst ämne samt hur de talar om det. Ett syfte med fokusgrupper är med andra ord att samla in underlag som visar hur gruppen samtalar och resonerar kring ett visst ämne samt vilka föreställningar som är framträdande. Billinger (2005) tydliggör skillnaden mellan en individuell intervju och fokusgrupper genom att beskriva att deltagarna i en fokusgrupp konstruerar mening och sammanhang genom interaktion i gruppen medan forskaren istället skapar det tillsammans med den intervjuade. Hon understryker också att betoningen i en fokusgrupp snarare ligger på de kulturella aspekterna än de individuella.

Urval

Inledningsvis tog vi kontakt med skolkuratoren på skolan där vi valde att genomföra fokusgrupperna. Detta gjorde vi för att få hjälp med själva urvalet då hon har en god vetskap om hur elevgruppen ser ut. Genom skolkuratoren fick vi sammanlagt tre grupper som ville delta; en tjejgrupp, en killgrupp och en blandad grupp där både killar och tjejer var representerade. Grupperna var relativt olika i storlek då tjejgruppen hade fem deltagare, killgruppen sju deltagare och den blandade gruppen tre deltagare. Vi beslutade att använda oss av de grupper som vi fått ihop på grund av att de redan var homogena i sin form. Wibeck (2000) poängterar att användningen av homogen grupp är en fördel då det underlättar interaktionen.

En av grupperna var en kompisgrupp som bestod av personer som även umgicks på fritiden. Wibeck menar att det finns en poäng med att använda sig av redan existerande grupper eftersom det underlättar såväl rekryteringen som själva diskussionen då deltagarna känner sig mer bekväma. Riskerna med redan existerande grupper kan dock vara att vissa ämnen inte berörs då det kan finnas föreställningar som tas för givet inom gruppen. Trots de nackdelar

som finns anser ändå Wibeck att det inte finns tillräckligt goda anledningar till att inte använda sig av redan existerande grupper.

Utifrån urvalsprocessen anser vi att vi använde oss av en blandning av *kvoturval* och *snöbollsurval*. Esaiasson (2007) förklarar vad ett kvoturval är på följande sätt;

Utgångspunkten här är att man har kännedom om hur populationen ser ut med avseende på ett antal allmänt relevanta egenskaper. Själva urvalet görs sedan genom att man vid datainsamlingen ser till att fylla alla kvoter så att urvalet blir representativ för populationen med avseende på just dessa egenskaper. (Esaiasson m.fl. 2007, s. 216)

Vi anser att denna urvalsmetod var passade eftersom vi sökte vad Esaiasson m.fl. beskriver som relevanta egenskaper. Vi var bestämda i vårt urval att det skulle omfatta en viss elevgrupp och inte bara vilka elever som helst.

Vidare beskriver Esaiasson m.fl. snöbollsurval som en teknik där man tar hjälp av andra som i sin tur kan hjälpa till att hitta andra och så vidare. Man tar med andra ord hjälp av andra för att nå rätt urval vilket kan beskriva en del av vår urvalsprocess. Av dessa anledningar anser vi således att vårt urval var en blandning av dessa urvalsmetoder.

Genomförande

När det gäller genomförandet av fokusgrupperna hade vi i första skedet ett informationsmöte med de elever som varit i kontakt med skolkuratoren och som var intresserade av att delta. Under mötet fick de veta mer om vad deras deltagande skulle innebära samt hur själva utförandet skulle se ut. De fick dessutom ett dokument med skriftlig information som de fick skriva under med sitt medgivande om de valde att delta (se bilaga 2). Vi skickade därutöver ett informationsbrev till elevernas vårdnadshavare. Efter informationsmötet fick naturligtvis eleverna själva välja om de ville delta eller inte och samtliga valde att göra det.

Genomförandet av fokusgruppsintervjuerna skedde på elevernas skola under lektionstid. Detta gjorde vi både för att underlätta deras deltagande och för att på så sätt ta oss in på elevernas arena. Enligt Wibeck (2000) ökar validiteten i studien när fokusgruppsintervjun sker på en bekant plats för deltagarna. Hon menar nämligen att en hel grupp kan känna sig främmande i en ovan miljö vilket kan bidra till att hela diskussionen, som annars skulle vara spontan och livlig, istället hämmas.

Vidare valde vi i intervjuerna att dela upp det så att en tog rollen som moderator medan den andra hade en mer tillbakadragen roll som sekreterare. Till en början var tanken att vi skulle byta roller men valde, då vi tyckte att det fungerade bra, att ha samma koncept under samtliga tillfällen. Det föll sig därför så att Alicia tog rollen som moderator och Jakob rollen som sekreterare.

Vid intervjuerna (som pågick 1-1,5 timme) använde vi oss av en utarbetad och halvstrukturerad intervjuguide som behandlade olika teman (se bilaga 1). Wibeck (2000) menar att en fokusgruppsintervju blir desto mer strukturerad ju mer moderatören styr interaktionen i gruppen. En styrd fokusgruppsintervju definieras utifrån att moderatören har en

möjlighet att styra över både frågorna och gruppdynamiken. Moderatoren har således en stark kontroll över vilka ämnen som ska diskuteras samtidigt som den kan kontrollera interaktionen genom att ha möjlighet att fördela ordet bland deltagarna så att alla får säga lika mycket. En nackdel med strukturerade fokusgruppsintervjuer är att det finns en risk att moderatorns föreställningar och förförståelse reproduceras bland gruppledarna. En av de större fördelarna är dock att moderatoren kan avbryta en oväsentlig diskussion för att istället föra in samtalet på ett viktigare ämne. På så sätt kan man se det som att det gör det möjligt att försäkra sig om att man får svar på det man eftersöker om moderatorns inblandning är hög.

Förförståelse

Vår förförståelse inför denna uppsats bygger på vår uppfattning om idrottens betydelse för identitetsutvecklingen och idrottens inverkan på den sociala statusen och grupptillhörigheten. Vi har båda erfarenheter och upplevelser av föreningsidrott i olika sammanhang, både som deltagare i lagidrotter och individuella idrotter och som ledare och tränare i föreningsidrott. Idrotten har spelat en stor roll som en arena för vårt individuella identitetsprojekt och som en arena för självförverkligande. Därmed har vi en personlig relation till föreningsidrott, Alicia mestadels till fotboll och Jakob till brottning. Personligen har vi fått uppleva vad idrott har för inverkan på oss som individer när det kommer till identitet och grupptillhörighet.

Skolan som vi har valt att utgå ifrån i vår forskning är Alicias före detta praktikplats. Detta medför inte enbart att hon har ett förhållande till elever och personal utan även att hon under sin praktik också fick uppleva hur stor inverkan idrott (i detta fall handboll) hade på skolan och hur stor roll idrotten faktiskt spelar när det kommer till identitet, status och utanförskap.

Som tränare och ledare i brottning delar Jakob den uppfattning som Engström (2007) skriver i rapporten "Idrotten vill - en utvärdering av barn och ungdomsidrotten" att man idag "letar efter talanger istället för att skapa gynnsamma möjligheter för att utveckla talang" (s.5). Samhällsutvecklingen i dagens samhälle har lett till att olika idrotter idag konkurrerar med varandra för sin överlevnad och framförallt gäller detta mellan lagsporterna såsom fotboll, handboll, ishockey och de individuella sporterna såsom friidrott, brottning, boxning m.m. Genom den ökande konkurrensen har trycket ökat på att finna och fostra fram eliter för sportens överlevnad. Frågan man kan ställa sig är vad detta får för konsekvenser för barn och ungdomsidrotten och vad det får för inverkan dels på de som idrottar men också dels på de barn och ungdomar som står utanför idrotten.

När det gäller Alicias erfarenhet som deltagare i lagsport har hon sammanlagt varit en del av det i tolv år (från fyraårsåldern och upp till hon var sexton år). Det har med andra ord spelat en stor roll under hennes identitetsutvecklande år och har varit mycket betydande. Som deltagare i en lagsport har det för henne inneburit en viktig grupptillhörighet vilket inneburit såväl för- och nackdelar. Hon har fått en gemenskap att växa och utvecklas i såväl som idrottare men kanske framförallt som person. Då hon upplever att denna gemenskap har varit lika viktig för de andra deltagarna som för henne har hon därför upplevt att strävan efter en lagkänsla varit stor. Detta har medfört att sanktionerna varit starka på både gott och ont. Att på något vis befinna sig utanför de normativa regler som varit framträdande inom gruppen har tillrättavisats i betydligt större utsträckning än i andra grupptillhörigheter. Samtidigt har bekräftelsen och grupptillhörigheten medfört stora fördelar i grunden för hennes

identitetsskapande och hon är därför mycket tacksam för de år som hon ägnat åt sina olika lagsporter.

Litteratursökning

I litteratursökningen använde vi oss av de svenska universitets- och forskningsbibliotekens söktjänst *Libris* samt Göteborgs universitetsbiblioteks sökmotor *Gunda* och sökte på begreppen ungdomar, skola, fritid, idrott, hälsa och identitet. Vi använde också Göteborgs universitetsbiblioteks söktjänst *Gupea* för att söka avhandlingar inom aktuellt område och sökte då på följande: idrott, fritid, identitet och utanförskap. För vidare uppslag till relevant litteratur utnyttjade vi oss av en så kallad snöbollseffekt inom den litteratur vi hade hittat för att hitta ny relevant litteratur. Genom denna effekt fann vi väsentliga rapporter och publikationer från bland annat Centrum för idrottsforskning och från Riksidrottsförbundet.

Forskningsetiska krav

Informationskrav

Vi har i vår studie följt de fyra forskningsetiska principerna som finns inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet, 2002). I ett brev till informanterna (bilaga 2) som delades ut vid ett informationsmöte informerade vi om vårt syfte med studien och hur undersökningen skulle komma att genomföras vilket stämmer överens med det så kallade *informationskravet*. Vidare informerade vi att deltagandet i studien var frivillig och informanterna när som helst kunde avbryta sin medverkan och detta utan någon som helst förklaring. Information om studien skickades även ut till informanternas vårdnadshavare (se bilaga 3).

Samtycke om att vara med i studien

Utifrån det andra forskningsetiska kravet begärde vi ett skriftligt samtycke från våra informanter. Eftersom alla våra informanter var över 15 år ansåg vi, med stöd av de forskningsetiska principerna, att vi inte behövde inhämta samtycke från informanternas vårdnadshavare.

Konfidentialitetskrav

Ytterligare en etisk fråga som Vetenskapsrådet menar att man måste beakta som forskare är konfidentialitet i studien. Det innebär att man som forskare måste förvara personuppgifter så att ingen obehörig kan ta del av dem. Det innebär också att man måste skriva sin studie på ett sådant sätt att enskilda individer i studien inte kan riskera att bli igenkända. Slutligen måste man som forskare också beakta hur etiskt känslig sin studie är utifrån de som skall delta i studien. Inför vår studie informerade vi våra deltagare, både skriftligt och muntligt, om att vi kommer att skriva på ett sådant sätt att inga utomstående kommer att kunna identifiera vem som har sagt vad. Vidare informerade vi att det material vi samlar in, ljudupptagning och anteckningar, kommer att förstöras när studien är klar.

Nyttjandekrav

Slutligen informerade vi även våra informanter om det sista av huvudkraven som innebär att det material och de uppgifter som vi samlar in inte kommer att nyttjas i annat fall än för forskningsändamål.

Andra etiska frågor

Som rubriken säger vill vi här presentera andra etiska frågor som är nödvändiga att ställa utifrån den forskning som vi bedrivit. Enligt Kvale (2009) uppkommer olika etiska frågor utifrån forskningens sjuk olika stadier och dessa frågor är viktiga att fundera över såväl innan man börjar bedriva sin forskning som under och efter studien. Frågorna berör bland annat vilken effekt min undersökning kommer att få, hur min roll som forskare kommer att påverka undersökningen, vilka konsekvenser undersökningen får för dem som ingår i studien samt hur man kan säkerställa studiens vetenskapliga kvalitet. Många av dessa etiska frågor härrör till forskarens egen förförståelse och forskarens syn på ”objektiv” kunskap.

Utifrån att vår kunskap av verkligheten alltid är påverkad av vad vi själva bidrar till i kunskapsprocessen genom våra föreställningar, beslut, perspektiv, tolkningar och förväntningar innebär det att vi som forskare aldrig kan göra oss helt fria ifrån vår förförståelse. Det innebär att den kunskap som vi producerar i kvalitativa studier inte kan vara objektiv (Thomassen, 2007). Om den kunskap som vi som forskare producerar inte är objektiv innebär det att vår studie påverkas av oss som forskare och medkonstruktörer.

Forskningens kvalitet

Kvaliteten i forskningen är beroende av att man har uttryckt syftet klart och tydligt. Även andra aspekter såsom val av miljö spelar en stor roll. Likaså måste deltagarna i fokusgruppen kunna lita på att konfidentialiteten i gruppen upprätthålls vilket kan vara ett dilemma för moderatorn och forskaren. Detta på grund av att man aldrig kan garantera konfidentialiteten till fullo, då de som deltar i forskningen kan sprida vidare det som sagts. Däremot kan man upprätthålla konfidentialiteten från forskarens sida genom att dels byta ut namnen på deltagarna i transkriptionen och dels hålla ljudupptagningsfiler, och dokumentation på ett säkert sätt. (Wibeck, 2000)

Reliabilitet

Reliabilitet avser materialets tillförlitlighet och innebär i korthet att olika oberoende forskare ska kunna komma fram till samma resultat när de studerar ett material. Vidare innebär reliabilitet att också samma forskare ska kunna komma fram till samma resultat vid olika tidpunkter (Silverman, 1993 refererad i Wibeck, 2000). Trost (2005) kritiserar dock detta; han menar att en sådan idé bygger på att människor är statiska och oföränderliga istället för att vara deltagare och aktörer i en process.

Vad gäller reliabilitet i fokusgruppsstudier påpekar Wibeck (2000) att människan har en tendens att enbart se och höra det som bekräftar hennes egna ståndpunkter och undviker därför sådana uppfattningar som inte passar in i hennes referensram. Wibeck menar således

att det är viktigt att ens analys kan verifieras, vilket kräver att det finns tillräckligt mycket med data och att dessa har redovisats grundligt (Krueger, 1998, refererad i Wibeck, 2000). Utifrån denna utgångspunkt anser vi att vår uppsats inrymmer en hög reliabilitet eftersom vi dels har redovisat våra intervjuresultat grundligt, och dels för att vi även har många citat och dialoger som bekräftar våra analyser. Vidare anser vi, med utgångspunkt i Trost (2005) att reliabilitet i kvalitativ forskning måste bygga på att människor är föränderliga och aktörer i en process, som också förändras kontextuellt. På så vis kan inte en studie med säkerhet komma fram till samma resultat. Emellertid kan de, likt vår studie, visa på likheter i jämförelser med andra studier.

Validitet

Validiteten hänför till i vilken utsträckning man mäter det man avser att mäta. Validering innebär vidare att man förhåller sig kritisk till sin analys och att man är noggrann i tolkningen av resultatet. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) anses kvalitativ forskning, ur validitetssynpunkt, ofta vara ogiltig eftersom den inte resulterar i siffror. De menar dock att kvalitativ forskning ändå kan vara valida om de undersöker det de säger sig undersöka. Vidare grundar sig valid kunskap i den filosofiska frågan om vad som är sanning. Ett begrepp som Wibeck använder är ekologisk validitet som innebär validitet i levande livet. Hon skriver att ett begrepp kan exempelvis användas i ett seminarierum på universitetet, men inte ha någon relevans i ett större socialt sammanhang. (2000, s.122) Hon menar då att begreppet i detta fall saknar ekologisk validitet. Fokusgrupper har å andra sidan en hög ekologisk validitet då grunden i fokusgruppen är den mänskliga tendensen att diskutera olika ämnen i en grupp. På så sätt menar Wibeck att de personliga åsikter som skildras snarare utgår från sociala processer i kommunikation med andra än från personliga processer som är individuellt bearbetade. Detta innebär att data som samlas upp i en fokusgrupp är mer ekologiskt valida än data som har samlats upp i individuella samtal där en person har fått ge uttryck för åsikter (Albrecht, Johnsson & Walther, 1993 refererad i Wibeck, 2000).

Med utgångspunkt i validitetsbegreppet har vi både tittat på våra forskningsfrågor utifrån hela studiens kontext och har i resultatet av vår studie utgått från hur ungdomarna själva definierade och tolkade såväl begreppen som frågorna. Av den orsaken anser vi därmed att vår studie även har en hög validitet. Eftersom vår analys dessutom utgick från tre olika fokusgruppsintervjuer kunde vi, genom att jämföra svaren, urskilja att respondenterna var avslappnade och att grupperna var öppna i sin struktur. Detta bidrar enligt Wibeck (2000) till att en studie får högre validitet. För att återkoppla till kvaliteten i vår studie har vi formulerat både syfte och frågeställningar klart och tydligt. Vidare har vi också upprätthållit konfidentialiteten i studien genom att vi har ersatt de riktiga namnen med figurerade namn. Eftersom vår kunskap enligt Thomassen (2007) alltid är påverkad av vad vi själva, dels genom vår förförståelse och våra föreställningar och dels våra beslut, bidrar till kunskapsprocessen, är emellertid frågan huruvida vi helt kan garantera en hög reliabilitet och validitet. Genom vår teori- och analystriangulering har vi emellertid stärkt studiens kvalitet.

Resultat och analys

Identitet

När ungdomarna pratade om identitet framkom att frågorna ”vem man är”, ”hur man betar sig”, och ”varifrån man kommer” är centrala. Med utgångspunkt i dessa frågor diskuterade de hur faktorer såsom fritid, sport, miljö, kultur, intressen, vänskap och uppfostran hjälper till att definiera identiteten. Utifrån ungdomarnas diskussioner kan vi genomgående se hur de såväl kopplar identiteten till en essentiell kärna som utvecklas och mognar under ungdomstiden (Marcia, 1980, 2006), men också som något som skapas och omskapas i relation till omvärlden, alltifrån familjen och skolan, till vänner och andra fritidsaktiviteter. (Ziehe, 1993, 2003; Giddens, 1999) Även fast identitet är ett svårt och mångfacetterad begrepp kunde vi ändå se att det är ett begrepp som ungdomarna har tampats med tidigare. Tjejgruppen nämner till och med att de har fått diskutera det mycket i skolan.

Hur vet man vem man är?

Men om man pratar om identitet, om att man är den man är, hur vet man att man är den man är?

Joline: Det vet man inte alltid.

Agnes: Det vet man inte, utan man får testa.

Utifrån frågan ”hur vet man vem man är” uttrycker tjejgruppen att det är något som individen måste testa sig fram till. Detta samstämmer med Marcia (1980, 2006) som menar att det under ungdomstiden handlar om att man just måste testa sig fram genom att pröva olika roller för att utveckla en stabil identitet. Emellertid beskriver tjejgruppen vidare att när man hittar det man gillar så vet man också vem man är;

Men kan det finnas olika tillfällen som man känner att nu, nu vet jag att jag är den jag är?

Lina: Men det är så när jag sjunger, då är jag ju mig själv för att det är någonting som jag gillar att göra. Men, så det är liksom, man, när man gör någonting man vill göra så att man känner att det känns bra. Så...

Joline: När man hittar sin grej.

Agnes: När du kanske lyssnar på, när jag och Joline lyssnar på vår musik, eller du dansar.

Fritidsintresse och det man gillar att göra definierar på så vis ens identitet, men samtidigt är inte detta det enda som definierar identitet. Genom den friställning som har skett i samhället utifrån Ziehe och Giddens mening (där just traditionerna och släktbandet har försvagats) tillskriver tjejgruppen både livsstilen och vännerna en betydelse i formande av en identitet. Det är på så vis inte bara det man gör på fritiden som definierar identitet, man definieras också utifrån andra, interpersonella relationer. När vi frågade ungdomarna om de är samma person som de var för 2-3 år sedan svarade tjejerna;

[...]

Sara: Men man förändras jättemycket, man påverkas hur mycket som helst av allt runtomkring en och allt man gör, och kompisar, får man nya kompisar så påverkas man av det. Man tappar kompisar och påverkas av det. Man... Allting runtomkring en; syskon och fritidsintressen. 21:20

[...]

Agnes: Man påverkas ju av de man umgås med typ. Man blir som man umgås.

Sara: Man tappar intresset för vissa saker, och då tappar man även vissa kompisar.

Och så får man nya kompisar och så håller det på så.

Livsstilen utifrån Giddens (1999) mening är således en stor och betydande faktor identitetskapandet när det gäller vem man är, vad man väljer att följa, vilka fritidsintressen man har och vilka man influeras av. Man tvingas hela tiden att välja och att reflexivt förhålla sig till den miljö som individen befinner sig i och växer upp i. Att fritiden eller livsstilen är viktig för ungdomar betonar även Engström (2007). Han menar att fritiden har blivit något som ungdomar definierar sig utifrån. Vi kan på det viset se hur identiteten är en reflexiv process där man förhåller sig till och utvecklas genom olika kontextuella arenor. På det sättet formar man och anpassar sin identitet utifrån olika arenor (såsom exempelvis samhället, skolan, fritidsintressen och familjen) och dessa arenor är inte konstant desamma utan förändras både reflexivt utifrån varandra och över tid. Killgruppen å andra sidan betonar att man inte bara anpassar sig och formas i miljön utan man utvecklas och mognar också på vägen;

Tror ni att ni kommer vara samma person om fem år då?

Alla: Nej.

Harry: Nej, man påverkas ju hela tiden av typ omvärlden. Det är som, ens vänner, allt. Men det är klart vi kommer fortfarande ha den här, vad ska man säga, de största dragen av vår personlighet kommer alltid var kvar, men det kanske liksom...

[...]

Men det hänger mycket på vilka som man umgås med?

Harry: Ja, jag tror det.

Elias: Ja, man blir påverkad. Man är fortfarande den här, vad ska man säga, man kan säga att det är som typ ett träd, att det växer ut grenar av det man umgås med och så har man fortfarande stammen kvar.

Vi kan således se att killgruppen understryker att utvecklingen av en identitet också sker genom inre biologiska processer. Ungdomstiden står på det viset inte bara som ett reflexivt identitetsprojekt utan också för en individuell mognadsprocess utifrån Marcias begrepp *utforskande* och *ställningstaganden*. Marcia (2006) menar att varje individ har en essentiell kärna som måste utforskas och där man slutligen kan komma fram till ”det här är jag”. Killarna pratar om identiteten som något varaktigt och som man föds med men som utvecklas under livets gång. Identiteten eller personligheten som ungdomarna själva kallar det är något som mognar under ungdomstiden. De menar att ens karaktär kan förändras – man kan ändra stil, intressen, musiksmak eller vänskapskrets – men den essentiella kärnan, eller personligheten, förblir ändå densamma.

I dialogen nedan kan vi se hur killarna diskuterar hur man skaffar en identitet;

Liam: Man har ju det liksom.

Elias: När man föds.

[...]

Niklas: Som du vill.

Harry: Som du är.

Man föds som man är?

Janne: Ja.

Elias: Ja, men det är klart man kan ju påverkas av omgivningen med identitet och det. Men det är ju personligheten som...

Liam: Men alla har ju liksom personlighet när man föds, men det kan ändras... Det beror ju på... Beroende på vilken miljö man växer upp i.

[...]

Elias: ... Ja, så kanske om man får en bra uppfostran så klart, då får man ju en bra personlighet.

Liam: Ja, då är man mer respektfull, och man tänker mera.

Harry: Man vet vad som är rätt och fel.

Liam: Ja.

[...]

Skulle det kunna vara en del av identiteten, uppfostran?

Elias: Ja, det påverkar ju. [Alla håller med]

Liam: Ja, det påverkar ju din identitet.

Harry: Jag tror inte att man föds med någon speciell identitet så, utan det är ju mer någonting som...

Liam: Bygger på. [Flera som upprepar]

Harry: ... Får av sina föräldrar. Ja, bygger upp liksom.

Liam: Men man har fortfarande grunderna när man föds... Sen bygger man upp den bara hela tiden.

[...]

Liam: Kan stil vara någonting, identitet liksom, han kanske har en keps på sig.

Elias: Men det är samma sak som...

Liam: ... Som personlighet.

Harry: Ja, det är klart, men utseende och stil är ju nästan samma sak.

Janne: Personlighet skulle jag vilja sätta stil på.

Killarna menar således att identiteten är något som man föds med och där personligheten på så vis ses som en essentiell kärna men också som något som både mognas och förändras med tiden. Vidare understryker de att frågan ”varifrån man kommer” är central då de pratar om uppfostran.

För att vidare koppla detta till idrott och fritid som identitetsskapande arenor poängterar ungdomarna att det är genom det man brinner för som man hittar sig själv;

Men du hade spelat, varför sluta du?

Olivia: För det var tråkigt, eller alltså jag tröttna på de till slut. Så var det också så att det blir svårare och svårare, så tyckte jag var, jag ville nog inte satsa på det så, ja.

Tror ni att det är så att det är många som slutar för att dom inte vill satsa?

Karin: Mm, det tror jag... Man måste brinna för sporten, alltså verkligen, ha ett intresse för sporten...

Olivia: som du har typ.

Karin: Ja som jag har för innebandyn. Det är verkligen ett glödande intresse.

Genom sin fritid eller genom sin sport kan man både förändra och förstärka sin identitet och med utgångspunkt i detta kan vi se en stark anknytning till ett fritidsintresse kan hjälpa ungdomar att forma en fullbordad identitet. Precis som Engström påpekar i *Idrotten vill - en utvärdering av barn och ungdomsidrotten* (2007) resonerar Karin kring idrotten som en viktig arena i hennes livsprojekt. Genom idrotten befäster och definierar hon vem hon är och likt Engström menar Karin att nackdelen med idrotten i dagens samhälle är att man måste specialisera sig så tidigt. Även Harry påpekar att kraven inom idrotten blir högre ju äldre man blir;

Så kraven ökar ju äldre..?

Harry: Ja, det är så med alla sporter...

Så det är fler som hoppar av?

Harry: ... Ja för att de kanske inte uppfyller kraven då och så orkar de inte fortsätta. Eller så blir träningarna bara jobbigare och jobbigare och mer träning. Kan vara så.

På grund av denna allt för tidiga specialisering i idrotten väljer många ungdomar att hoppa av och istället hitta ett annat identitetsprojekt som de kan definiera sig genom. Vidare beskriver Karin att hon genom idrotten har fått ett bättre självförtroende, på så vis kan vi se att hon genom idrotten har närmat sig en fullbordad identitet i Marcias mening. Att ungdomar som idrottar får en starkare självkänsla än ungdomar som inte idrottar är något som även Wagnsson (2009) belyser. Karin beskriver själv hur hon antagligen hade varit utan idrotten;

Karin: Alltså mig personligen då som verkligen så här elitsatsar så, så, ja för mig har det ju varit väldigt stor betydelse, jag gick från att vara, alltså jag var väldigt överviktig, när jag var liten, jag kunde knappt se mina tår, till att börja träna och verkligen hitta ett intresse som jag fastna för, och köra det järnet och nu är jag nästan uppe på inte elitnivå men alltså jag är ju på väg, på gränsen. Ja alltså jag verkligen gick igenom den hårda processen eller vad man ska säga, ah, jag har blivit mycket starkare människa av självförtroendet och på mitt beteende. Om jag inte hade gjort det här så hade jag nog vägt över 100 kg idag, suttit hemma och inte haft några vänner och inte varit social eller någonting, för man blir ju väldigt social när man går inom en sport. För jag var ganska blyg när jag var liten, ja, jag

var inte så pratig som jag är idag.

Även killarna belyser vikten av idrotten för deras identitetskänsla, dock mer subtilt;

Men jag tänker att ni var väldigt sportiga, känner ni att det har någon betydelse för identitetsskapandet eller identitetssökande?

Alla: Ja det har det.

Johannes: Klart det är, det är ju, alltså, ju mer du tränar, alltså, om du tränar mer då gillar du förmodligen att träna och då blir, då, ja, då blir ju din personlighet att du gillar mer att träna och att du, ja.

Janne: Jag menar, de som tränar handboll, till exempel, har väldigt hård fys nu vad jag har förstått, och då ser man tydligt på dem att de spelar. [...] Man ser det på honom, man kan nästan gå fram till någon på stan och ba "Du spelar handboll" och de ba "Ja. [...] Man ser ju på deras personlighet liksom att de sportar... Det ska man inte säga om alla, för jag klär mig också sådär degigt, men jag sportar inte...

Killarna menar att idrotten blir en del av ens personlighet, ens identitet. Emellertid drar Anders och Olivia den blandade gruppen parallellt till andra fritidsintressen där man utvecklar en stark självkänsla där de bland annat nämner musik och vänner. Vi kan således även koppla andra fritidsintressen till en stark självkänsla, precis som både Engström (2007), Wagnsson (2009), Ziehe (1993, 2003) och Giddens (1999) menar. Till sist pratar även Killgruppen om hur fritiden påverkar den man är;

[...]

Harry: Det är ju klart att det kan påverka...

Elias: Så kan det ju påverka dig som person också.

Harry: ... All omgivning påverkar ju en, fast mer eller mindre.

Janne: Alltså, eftersom jag tycker om att pilla och mecka som man säger, men bilar och mopeder du vet, så gör jag det ju gärna mycket, och det påverkar ju också min fritid, eller resten av min tid så ser man ju ut lite såhär, skitig och rivsår och sådär. Det hör till ja... Det liksom, this is me, take it or leave it liksom...

Något som är genomsyrar ungdomarnas diskussioner om identitet är att de befinner sig mitt i en fas av utforskande och ställningstagande således kan vi endast urskilja vaga tendenser vilken identitetsposition som ungdomarna rör sig mot. Likaså går det inte heller att urskilja någon gräns mellan det utvecklingspsykologiska och det socialkonstruktionistiska perspektivet i ungdomarnas diskussioner. Ungdomarna rör sig hela tiden mellan dessa två dimensioner. Killgruppen påpekar bland annat att identiteten är något man föds med och som man sedan bygger på. Å andra sidan påpekar både killgruppen och de andra grupperna att man också påverkas av omgivningen och de olika sammanhang som man vistas i, att identiteten är något som definieras av andra. På det viset kan vi se att ungdomarna både resonerar kring identitet som något som skapas och omskapas i en kontext, men också något som står i linje för den enskilde individens inre utveckling.

Status

Agnes: Det är väl också det att om man spelar handboll så har man en viss status,

är man snygg så har man en viss status, om man sitter själv så har man en viss status. Det beror ju helt på vem man är.

De begrepp som var centrala när ungdomarna diskuterade status och dess betydelse var framförallt rangordning, vem man är, personlighet, hur många som vet vem man är, handlingar, Facebook, popularitet, politiker, uppmärksamhet. Medan Facebook och politiker endast nämndes i förbigående så diskuterade vi de övriga begreppen mer djupgående. Vad som rent generellt är genomgående under ungdomarnas diskussion om status är vad Turner kallar den *sociala rollen*. Vi kommer se många exempel på detta i analysen, framförallt när det gäller förhållandet individ-grupp och mellan grupper. Den sociala rollen blir, precis som Turner (1988) påpekar, ett grundläggande element när det kommer till statusordning. Vad som kom att bli extra tydligt när det gällde den sociala rollen är grupptillhörighet. Dessutom återkom diskussionen kring grupper som fördes när vi talade om utanförskap i vissa avseenden. Särskilt tydligt blir detta när det gäller vi- och de-grupper, vilket vi känner igen från både Lalander & Johansson (2007) och Bauman & May (2004).

Tjejgruppen är den grupp som mer utförligt diskuterar *rangordning* och de menar att den framförallt definieras av andra. När vi vidare diskuterar hur andra bestämmer ens status uttrycker Lina det på följande sätt;

Lina: Man har ju ändå ett litet val själv var man sätter sig.

Nora: Men vi behöver inte göra som de säger.

Agnes: Nej, men det är ju det som, eftersom att vi inte gör som de säger så.

Lina: Nej, eftersom vi inte gör det så kommer ju vi långt ner [...]

Vidare menar Lina att det val man har att själv sätta sig i en viss statusposition snarare handlar om att inte identifiera sig med hur andra ser på en. Samtidigt som det finns en vald rangordning kan man välja att tillskriva sig den eller inte. Här kan vi se att det som Turner (1988) diskuterar gällande ställning och position som definition av status lyser igenom. Vi kan även urskilja att de talar om skillnaden mellan vad Turner kallar för *tillskriven* och *tilldelad* status, speciellt blir detta tydligt i det Lina säger. Vi kan även jämföra detta med Turners begrepp *subjektiv* och *objektiv* status eftersom den självuppfattade statusen till viss del kan krocka med den externt definierade. Samtidigt som ungdomarna själva upplever sig ha en viss status så korrelerar denna uppfattning sällan med hur andra uppfattar dem.

Tjejgruppen pratar även om vikten av status ju högre upp i rangordningen man befinner sig samt vad man kan göra för att påverka sin statusposition.

Lina: [...] Det är väl det att de försöker, man försöker hålla kvar sin, är man högt upp i rangordningen...

Joline: Så försöker man hålla kvar sin status.

Lina: ... Ja, precis.

Agnes: Vad som än krävs.

Kan man göra någonting för att gå upp i rang då? Om man befinner sig väldigt långt ner.

Joline: Ja men det, alltså, egentligen är det väl bara att *försöka* umgås med dem

och försöka vara någon man inte är, men då är man ju...

Lina: Det är inte värt det.

Joline: ... Nej, det är inte värt det, för man vill ju inte vara någon som man inte är.

Agnes: Man är ju hellre sig själv och långt ner på listan än...

Joline: Att vara någon, eller försöka vara någon man inte är.

Agnes: ... Än att vara typ någon jävla random person som är högt upp...

Sara: Och du känner ju ändå att du inte är dig själv.

[...]

Agnes: ... Spelar roll var man är på någon jävla lista så länge man trivs med den man är. [De andra håller med]

Vad som här blir tydligt är hur tjejerna sammanställer status med identitet. De har hellre en lägre status och befinner sig längre ner i rangordningen än det motsatta eftersom de menar att de då skulle förlora den egna identiteten. Återigen blir den sociala rollen central i det här avseendet.

Killgruppen menar, i motsats till tjejgruppen, att rangordningen inte är speciellt framträdande:

Tänker ni att det finns någon sorts rangordning då eller när man pratar om status?

Elias: Det *kan* det väl göra. Eller alltså, jag vet inte riktigt.

Niklas: Lite grann, om man tänker så, status och sen respekt, det är ju vissa som har mer respekt än andra. Vissa för att de är coola och ska hålla på och, ja, och vissa för att de är schyssta och snälla och så. Då är det liksom en rangordning, liksom, lite grann tycker jag att det är så.

Janne: Ja.

Det är ingenting som är sådär tydligt, att det finns en rangordning?

Niklas: Nej det kan jag inte säga, inte jag i alla fall.

Istället pratade killgruppen mer generellt om personlighet och handlingar. De menade att man får en viss status genom den personlighet man har. Vi kan även se att de likställer status med respekt vilket vi kan sammankoppla med Skeggs (2000) begrepp *respektabilitet*. Killarna ger, på samma sätt som Skeggs, uttryck för att respekten skulle inge värde och legitimitet. Ett tydligt exempel som de gav på detta var att man får status beroende av hur man uppskattas av andra. När det gäller handlingar så menade de att personer kan utföra vissa handlingar för att få status;

Harry: [...] Vissa gör ju saker för att få status och det beror ju på...

Elias: Ja.

Harry: Både bra och dåliga saker.

Men det finns både bra och dåliga handlingar?

Elias: Ja, klart det gör [enhälligt svar].

Harry: Man kan ju få status på det dåliga sättet också.

Janne: Av de dåliga människorna.

Hur gör man då, exempelvis?

Elias: Nej men, om man, liksom, om det är någon som är, vad heter det, kanske är lite utanför och sånt, så trycker man ner dem ännu mer bara för att få sig själv att känna sig bättre, och då liksom får man status på såhär, på dåligt vis och då får man status för att man är kaxig då.

Harry: Och där kommer man in på typ anpassningen.

Elias: Ja, då känner inte, då känner man som person att liksom jag vill inte, kanske, sätta mig upp mot den här på samma sätt som man gör kanske om det är en annan som är snäll.

Johannes: Om du har en hög status, om man säger så, då tänker jag att då har du hög respekt av andra.

Elias: Mm. Och sen så kan man ju få status av att vara snäll också...

Liam: Och att jämt vara schysst.

Elias: ... Ja, att jämt vara snäll och så kanske man är bra på sport också, då kan man få status. Så det är en massa som påverkar, det beror på hur man tolkar status.

Janne: Jag tror, jag håller med Elias på den alltså, med personligheten. Att du, jag menar kan ju få status av både, ja till exempel om jag kan spela jättebra gitarr, så kanske den tjejen jag tycker om tycker om det och då kanske jag får status av henne bara för att jag kan spela gitarr. Men det är ju min personlighet att kunna spela gitarr.

Elias: Som fotbollsstjärnor eller vilka stjärnor som helst, de får ju också mycket status för att de är bra på det och till exempel för att de är snygga, så får de mycket status för det.

Liam: Om man är bra i skolan, om man är smart, så vill man ju jobba med den personen ofta för att, ja...

Elias: ... För att själv ta del av hans intelligens.

Liam: ... Ja, och det är också en status.

Det som vi kan utläsa i citatet påminner om den diskussion som killarna har om mobbning under begreppet utanförskap. Vad som här är intressant är hur de, på samma sätt som Björn Eriksson (2002), menar att negativa handlingar ger en ökad status. De uttrycker dock att status på samma sätt kan tillskrivas genom positiva handlingar. Att vara framgångsrik och att se bra ut presenteras här som statushöjande faktorer vilket påminner om vad Skeggs (2000) talar om när hon diskuterar respektabilitet. Vi kan även jämföra detta med Bourdieus (1997) begrepp kapital; killgruppen beskriver här hur en person genom ett ökat socialt och kulturellt kapital blir mer eftertraktad då man exempelvis väljer att arbeta tillsammans med en smart person för att själv ta del av hans intelligens. Ungdomar med högt socialt och kulturellt kapital torde kunna anses ha en fullbordad identitet, sett utifrån Marcia (1980, 2006), men de skulle också kunna anses ha en form av för tidig identitet.

Den blandade gruppen är inne lite på samma spår som tjejgruppen då även de pratar om en slags rangordning. De likställer även status med uppmärksamhet vilket vi kan se i citatet nedan.

- Karin: Status, ja. Nånting som alla vill ha. Eller som nån annan försöker ta.
- Anders: Ingen vill ju liksom ligga på botten, alla vill ju vara åtminstone de i mitten.
- Olivia: Men det finns, man märker att det finns folk i klassen som vill vara i centrum och sen finns det ju dom som sitter vid sidan och...

- Karin: Man kan ju säga att status är som uppmärksamhet.
- Anders: Ja, desto högre status desto mer uppmärksamhet får man.
- [...]
- Anders: Ja alltså så högre status man har desto mer uppmärksamhet får man ju typ.
- [...]
- Anders: Ja, de som alla ser upp till, bara ”Åh den har på sig såna kläder”. då ska alla börja ha på sig såna saker.
- Karin: Och sen kommer det ju alltid finns dom personerna som har status.

Denna grupp drar tydligare paralleller till vad såväl Bourdieu (1997) som Skeggs (2000) tar upp gällande kapital. Även om det framförallt handlar om socialt och kulturellt kapital så drar ändå Anders paralleller till vikten av ekonomiskt kapital när han pratar om kläder. En annan intressant poäng som gruppen tar upp är att de likställer status och uppmärksamhet. Att en högre status leder till mer uppmärksamhet, vilket vi har sett är någonting som alla grupper har diskuterat, är någonting som kan kopplas samman med Bourdieus (1997) begrepp habitus. Tänker vi då habitus som ett dispositionssystem där normerna har internaliserats blir det tydligt varför en hög status leder till ökad uppmärksamhet. På så sätt blir det dessutom tydligt att det alltid kommer finnas personer som har mer status än andra, precis som Karin säger.

Är status viktigt?

När vi ställer frågan om status är viktigt får vi förhållandevis olika svar i tjejgruppen. Medan några direkt svarar ja menar andra att det beror om man är en person som bryr sig om status eller inte. Senare under intervjun framgår ändå vikten av status;

Men ni sa förut att status är viktigt, finns det nåt tillfälle när det inte är det?

Sara: Jag tror ändå alla tänker att det är ändå...

Lina: Man vill ju ha en...

Joline: Alla tänker på status som det är nu...

Sara: ... Det är ändå viktigt men...

Agnes: I ens undermedvetna är det ändå ”Jag måste ta mig upp i statusen”

Killgruppen är mer bestämda i sin åsikt om att status inte är speciellt viktigt utan att det istället mer kan ses som ”en kul grej” eller som ett behov av att märkas. Samtidigt kommer det fram en intressant detalj om att det finns de som är opopulära på skolan, men att det inte skulle figurera någon grupp som kan ses som de mest populära.

Vilka är de populära då?

Janne: Ja, det är ju jag [skratt]. Nej, det är det inte.

Elias: Men jag tror inte att det finns någon som är populär och opopulär på den här skolan, det finns bara de som, alltså, det är väl typ mest...

Janne: Det finns liksom såhär ostatusmänniskor och opopulära människor, men det finns ingen sådär hightech-populär typ, utom typ JOCKE då, men. Han är väl inte sådär jättepulär.

Elias: Det är klart, det är ingen som är på toppen kan man säga.

Harry: Alla är, det var som vi sa, alla är med varandra liksom, det är ingen...

Elias: Ja, det är vissa man är med mer och vissa är man med mindre liksom, det är

så det är. Och kanske, om man är med några så, jag vet inte, det är väl, det beror på vilka man är med och allt sånt, vad man får för status.

Även om Janne skämtar när han säger att han själv tillhör de populära så är det ändå en intressant synpunkt. Skeggs (2000) menar att respektabilitet sällan beskrivs eller talas om som ett problem av de som på grund av sin position får hög status. Detta beror på att personerna i fråga har normaliserats av sin status och därför inte har ett behov av att bevisa den. Det här väcker en intressant tanke. Vilken statusposition har egentligen killarna? Kan det vara så att de själva har en högre status och att de, precis som Skeggs menar, inte själva kan se det? Detta kan vi naturligtvis inte ge något rakt svar på utan endast spekulera i men det väcker ändå en intressant tanke.

När det gäller ungdomarna i den blandade gruppen är de mer inne på samma linje som tjejgruppen. De uttrycker vikten av status på följande sätt;

- Olivia: Alltså man vill ju inte ligga på botten. Det är liksom, det är nånting alla inte vill, eller det är någonting...

Men vad är botten då? När ligger man på botten?

- Olivia: Det är väl när man inte har några vänner, när ingen pratar med en
- Anders: När man sitter ensam i ett hörn längst bak i klassrummet typ o målar på väggen.
- [...]
- Karin: Man har inget socialliv.

Återigen framgår vikten av den sociala rollen som Turner (1988) talar om. När vi vidare frågar om status är viktigt återkommer diskussionen om att det centrala är att inte ligga längst ner i rangordningen, vilket är någonting som generellt sett har varit genomgående under intervjuerna.

Så status är viktigt?

Olivia: Alltså, det är inte viktigt så. Alltså det är inte viktigt att vara högst upp tycker jag inte, men man, det är viktigt att inte vara längst ner.

Karin: Alltså om man säger så, hellre en äkta vän än flera falska.

[...]

Karin: Ja, jag tycker status, då har man många som bara ser upp till en och är helt falsk, men man har ingen äkta.

Olivia: Nej, nej.

Anders: Alltså själva statusen är ju inte viktig men det blir ju liksom bara att det är det det handlar om ibland. Det blir liksom bara automatiskt en rangordning av människor.

Vi återkommer även till det som tjejgruppen har diskuterat mer ingående nämligen att en högre status skulle innebära en falsk identitet. Slutligen tar Anders upp det faktum att status är svårt att komma ifrån. Precis som Bourdieu (1997) tar upp, när han diskuterar habitus som en strukturerad struktur, organiserar vi vår uppfattning av den sociala världen genom klassifikation. Genom att det blir en automatisk rangordning av människor, precis som Anders säger, menar Bourdieu att social identitet på detta sätt skapas genom skillnad. Detta är någonting som även Turner (1988) och Lalander & Johansson (2007) tagit upp. På så sätt är det svårt att frånga den klassifikation som uppstår på grund av statuspositioner.

Hör idrott och status ihop?

Tjejgruppen har som vi sett tidigare talat mycket om grupperingar och gör även så när vi diskuterar huruvida idrott och status står i relation till varandra. När vi frågar om de känner sig delaktiga med de som idrottar i klassen visar det sig att det inte finns någon delaktighet alls. När vi frågar varför talar tjejerna uteslutande om hur rollfördelningar ser ut och fungerar;

Är det just intresset som inte, som gör att ni inte känner er delaktiga?

Joline: Nej, men man får ju inte chansen.

Sara: Det har ju med det status att göra.

Vad vi kan urskilja ur det här citatet är hur rollerna redan är satta och därför svåra att ändra, precis som Turner (1988) menar. När vi försöker att prata mer om detta så får vi inget rakt svar utan istället talar tjejerna runt ämnet. De kan å ena sidan se en möjlighet till att de hade haft en annan roll på idrottslektionen och att de i det sammanhanget hade fått en annan status om de hade varit mer idrottsintresserade. Å andra sidan menar tjejerna att det i övrigt inte hade påverkat gruppindelningen i klassen och på skolan. Speciellt Sara kunde inte sammankoppla idrott och status som någonting som stod i relation till varandra.

Vi pratade om det förut, men har dom som idrottar har dom högre status?

Joline: Ja.

Lina: Ja.

Sara: Alltså, jag tror inte det bara beror på det, men nu är det ju så att, det är så...

Joline: Det är så i klassen bara.

Sara: Eftersom att vi då har många handbollselever så blir det väl så, men till exempel nån annanstans så kanske det är väldigt mycket fotboll då påverkar det väl det också.

Här kan vi dock se en skillnad i åsikt bland tjejerna. Medan Sara inte tror att status och idrott hör ihop kan vi ändå se hur de andra tjejerna uttrycker en viss korrelation. Sara däremot antyder att det lika gärna hade kunnat finnas en annan gemensam nämnare som var statushöjande. När vi frågar om detta får vi dock ett intressant svar;

Men tror ni att oavsett vad som var stort på skolan så, om det hade varit musik exempelvis, hade det varit samma sak då? Eller är det nåt speciellt med just idrott?

Sara: Jag tror inte det hade varit så stor skillnad. Om det hade varit en dansskola säger vi, jag tror inte jag hade varit den, populär för att jag dansar.

Agnes: Men det har liksom, det har bara blivit så, på nåt konstigt sätt att dom som håller på med sport har liksom nåt gemensamt intresse liksom. Liksom jag kan inte relatera till vad dom gör, o då är inte jag populär.

Vad vi kan urskilja här är att idrott å ena sidan skapar gemenskap och att den å andra sidan är statushöjande. Detta kan vi återkoppla till rapporten *Unga och föreningsidrotten* (2005) som mer ingående tar upp detta. Rapporten, som menar att idrott har en subjektiv betydelse för många unga, visar att idrott anses vara statushöjande. Dessutom visar det sig att det finns ett starkt sammanband mellan att anse att såväl idrott som ett stort antal vänner var statushöjande. En annan intressant poäng som detta citat visar är vad Sara tar upp; hon menar att hon inte hade varit populärare om hon hade dansat på en skola med dansinriktning. Här kan vi se ett uttryck för att vissa idrotter är mer statushöjande än andra, vilket är någonting som även killgruppen har diskuterat.

Slutligen utvecklar Sara sin tanke kring hur grupperingar och status fungerar;

Sara: Ja, men alltså hade de, hade, säg att man inte hade fått ha idrott i skolan, jag tror det hade varit alltså det hade inte ändrat grupperna ett skit.

Nora: Nej.

Joline: Nej det hade det inte gjort.

Sara: Det hade ju varit samma grupper, jag menar, jag tycker inte idrott och sånt har med grupper att göra. Det bara blir så, de som har samma fritidsintressen snackar med varandra mer.

Vad vi kan urskilja från Saras åsikt är att grupperingar och status är oföränderliga och att de därför alltid kommer existera. Precis som Turner (1980) menar Sara att statuspositionerna och den sociala rollen inte går att frångå. För att jämföra detta med Bourdieu (1984) kan vi se hur Sara ger uttryck för samma behov av klassifikation som han gör. Vi kan tolka det som att vi alltid kommer ha ett visst kapital att röra oss med, vilket leder till en tydlig uppdelning mellan grupper och individer. Vad som dock är intressant är att Sara inte ser idrott som en faktor som skulle kunna leda till ökat kapital, vilket många av de andra ungdomarna gör.

Killgruppen lyfter upp status som någonting som är kontextuellt sammankopplat. De menar att status kan variera beroende var man befinner sig och hur detta sammanhang ser ut, vilket kan jämföras med det som Sara tagit upp. När vi frågar om de som idrottar har högre status svarar de på följande sätt;

Liam: På idrottslektionerna har de ju det.

Elias: Ja, men om man till exempel ser såhär, om man, om man är bra på en sport så är det klart att man får status för det, om man är mindre bra på en sport så får man inte lika mycket status för att vara på den sporten. Det är klart, då får man ju, det är ju lite så statusgrejen men...

Liam: Men, det är i alla fall inte så, eller det är så på idrottslektionerna, men annars, utanför idrottshallen...

Elias: Det är lite så ändå, om många tycker att du är bra på en sport, då är det klart att då får du ju status av dem för att du är bra på en sport. Det får ju inte de som inte är lika bra på den sporten på samma sätt.

Vidare frågade vi om synen på idrott och status på just den här skolan är starkare än på andra skolor. En av killarna menar att han tror att den inte skiljer sig nämnvärt ur mängden. Janne håller inte med utan uttrycker det på följande sätt;

Janne: Jag har gått på [en annan skola i närheten] och där är det inte alls lika stor idrottsinriktad skola så att säga, där är det mycket mer, vad säger man, mer fritidsmänniskor som inte är bundna vid någon sport eller så. När jag kom hit så märkte jag ju direkt att det var ju mycket mer, det känns, alltså, när man kommer därifrån och kommer hit så känns det som om allting handlar om sport.

När vi sedan återgår till huruvida de som idrottar har högre status kom vi in på en diskussion kopplat till roller. Medan en av killarna hävdar att han tror att man inte har någon roll alls menar andra att det finns ett visst sammanhang.

Johannes: Jag tycker att det kan vara lite så. Att det, alltså, lite såhär, eller man kanske inte kan säga status i klassrummet, men det är ju vissa som svarar mer och vissa som inte vågar räcka upp handen.

[...]

Elias: Om man får status genom det man är bra på, till exempel fotboll, och då vågar man ju säga mer i klassrummet kanske, man har mer självsäkerhet i sig på grund av sin status.

[...]

Harry: De som har mer självförtroende vågar ju räcka upp handen mer och vågar har fel.

Elias: Och sitt självförtroende kan man få genom sin status, som man får inom fotbollen eller...

Som vi kan se här sammanställer Elias idrott och självförtroende precis som Wagnsson (2009) kommit fram till i sin rapport *Föreningsidrott som socialisationsmiljö*. Här frångår vi även lite synen på status som någonting kontextuellt. Att få självförtroende och status i ett visst sammanhang kan följa med och överskrivas till ett annat om vi ska se till det som Elias säger.

När det gäller den blandade gruppen har de, som vi har sett tidigare, fört en intensiv diskussion om hur idrott är såväl identitetsskapande som en faktor som höjer självförtroendet. I det här avseendet för ungdomarna samma diskussion som killgruppen då de uteslutande pratar om status som beroende av ett kontextuellt sammanhang;

- Karin: Det är det som är med idrott, att man träffar nya människor, och då lär man sig hur man ska behandla dem. [...] Det beror ju på om folk accepterar en eller inte med det, alltså det är ju väldigt... Man kan ju ha status inom idrotten, men sen kommer man till skolan så har man ingenting, så att det är ju liksom, hur folk accepterar en, fast ja. Så om folk accepterar en då har man status. Om dom inte accepterar en så har man ingen status. Så är det ju bara.

Här kan vi även se att de väljer att koppla samman acceptans och status. Det här citatet är dessutom tydligt när det gäller vikten av status. Som samtliga ungdomarna tidigare påpekat är det väsentliga inte att befinna sig högt upp i rangordningen utan huvudsaken är att inte befinna sig längst ner. På så sätt blir det tydligt hur viktig klassifikation är, precis som såväl Turner (1988) som Bourdieu (1997) och Skeggs (2000) påtalar.

Utanförskap

När vi först diskuterade vad utanförskap är och hur det kan definieras så var dessa begrepp särskilt centrala; särbehandling, grupptryck, alkohol/droger, ensamhet, att vara speciell, attityd, personlighet och mobbning. Särskilt kom vi att prata om personlighet, gruppmedlemskap och mobbning men vi la även därutöver stor vikt på gränserna kring utanförskap och hur det uppstår. Nästan uteslutande kom vi att tala om två av Stigendals (2004) nivåer av utanförskap nämligen den relationella nivån och den nivå där den sociala strukturen står i centrum.

Inledningsvis försökte vi reda i *när* ungdomarna ansåg att ett utanförskap uppstod. Killgruppen ansåg å ena sidan att man inte kunde urskilja någon direkt gräns medan såväl tjejgruppen som den blandade å andra sidan tyckte att man kunde tala om det – även om det visade sig att det var ett komplext begrepp att beskriva. Tjejgruppen beskrev det på följande sätt;

När blir det ett utanförskap då?

[...]

Joline: Alltså om flera går emot, men ja, jag menar, på ett sätt är det väl som om man har gjort nånting och så går fler och fler emot och så slutar det med att det blir ett utanförskap.

[...]

Lina: Men jag tror alltså att det finns olika typ grader eller vad man ska säga.

[...]

Men Lina, du sa att det finns olika grader?

Lina: Alltså det kan ju vara från som Sara säger så att liksom från små saker till ganska stora. Från typ ett bara man känner sig utanför för att ens kompisar har en sak inte du har, till att gå så långt att du tar droger och alkohol.

Lina talar här om utanförskap som ett relativt generellt begrepp som sträcker sig från mindre definitioner till betydligt större. Ändå känner vi igen det hon säger i Byrnes (2005) definition av exklusion som någonting som identifierar såväl de som är utanför som de som inte är det. Vad vi kan se i detta citat är hur svårt det är att hitta en enkel och tydlig definition av begreppet. Inledningsvis var det dessutom någon som uttryckligen sa att den inte förstod vad begreppet betydde. Vi valde därför att istället tala om begreppet som Utanför(skap) då detta underlättade diskussionen. Karin i den blandade gruppen definierade utanförskap som en lång process där man successivt upplever en avsaknad av delaktighet;

- Karin: Men jag tror också, alltså när man själv har kommit på att man är utanför, det är när man själv känner, eller ja...
- Olivia: Det vet man väl.
- Karin: ... Känner sig de, när man känner sig bara ”Ah, jag får inte vara med där, jag får inte vara med där, och jag vill bara vara hemma och känner mig ledsen och sur hela tiden och...”
- [...]
- Karin: Men jag tror, alltså, det kan ju inte bara, vara såhär att man har kompisar som börjar tväras, att ingen börjar, eller alltså att ingen snackar med en längre utan det är en långsam process. Det tror jag i alla fall på. Annars är det bara skumt.

Välja eller tilldelas ett utanförskap

Vidare diskuterade vi huruvida man väljer eller blir tilldelad ett utanförskap och hur ungdomarna valde att se på detta. Både den blandade gruppen och tjejgruppen tyckte att man kunde såväl tilldelas som välja ett utanförskap. Just tjejgruppen talade om detta i större utsträckning. Sara beskriver det på följande sätt medan de andra tjejerna håller med;

Sara: Alltså på ett sätt kan jag ju välja om jag vet att jag gör nånting som ingen annan gör, då vet jag att det är, att det blir typ min grej, jag blir utanför på det sättet. Det behöver ju inte betyda att jag är utanför på ett dåligt sätt. Och vissa grejer kan man ju bara bli tilldelad. Alltså att man blir utanför, man kanske, man kanske inte kan påverka det själv, alla grejer liksom. Vissa grejer kan du ju till exempel välja, o du har liksom ett val, att du kan bli utanför. Medan andra grejer kan du inte bestämma själv. Du kan ju liksom inte typ ändra andras åsikter o liksom uppfattning och sånt.

Detta känner vi igen från såväl Stigendal (2004) som Bliding (2004). Båda två talar om utanförskap som någonting som enbart inte behöver vara negativt betonat. Bliding menar dessutom att uteslutande snarare handlar om att skapa gemenskap än att faktiskt skapa ett utanförskap. Sara påpekar dock att man till viss del kan bli tilldelad ett utanförskap, vilket i sin tur inte går att påverka. Då närmar sig begreppet utanförskap istället det som Bliding menar är en systematisk uteslutning från gemenskapen. Detta kan, precis som vi kommer se senare i diskussionen, innebära mobbning.

Även killgruppen talar om de positiva aspekterna som kan finnas i ett utanförskap.

Janne: Det positiva är att, om vi säger det här med de som är utanför, de har ju också vänner i den...

Liam: Vänskapskretsen.

Janne: ... Vänskapskretsen ja. Det är ju det positiva, att de inte är helt ensamma då.

Elias: De kan ju vara populära i sin...

Johannes: Ja.

Niklas: De behöver inte rätta sig själv efter gruppen eller vad man ska säga...

Elias: Ja, det är en bra grej ja.

Niklas: ... Man kan vara som man själv vill, bara.

Här ser vi tydliga sammanband med det som Bliding (2004) tar upp; ett utanförskap kan leda till ett nytt innanförskap. Detta är även någonting som Stigendal (2004) lägger tonvikt vid. Vid ett senare tillfälle så återkommer vi till begreppet popularitet i killgruppen. Precis som Stigendal påpekar, menar killarna att det inte enbart behöver betyda fördelar;

Liam: Man kan vara med, liksom, med populära gruppen men ändå liksom utsatta för någonting för att hänga med dem. Eller, ja. Bara för att man är med den populära gruppen betyder det inte att man har, liksom, bästa livet och att man har allt som man vill. [...] Även de populäraste av de populära måste anpassa sig. Så, de kan inte göra som de vill heller. Så, det är inte, någonting, vad ska man säga. Jag kommer inte på det rätta ordet att beskriva det.

Grupptillhörighet

Någonting som var intressant att diskutera med ungdomarna var grupptillhörighet och kanske speciellt uppfattningen av deras egen tillhörighet. Just tjejgruppen hade svårt att direkt definiera sin egen grupptillhörighet.

Men om man pratar om grupptillhörighet då, vad tycker ni själva att ni har för grupptillhörighet?

Lina: Hur ska man beskriva det?

Sara: Vad kan man välja mellan?

[...]

Joline: Alltså vi är inte de tuffa, och vi är inte dom populära, vilket blir...

[...]

Agnes: Var, står vi då?

[...]

Sara: Vi är i alla fall oss själva.

På frågan kring huruvida man kan ha olika grupptillhörigheter svarade ungdomarna relativt lika varandra. Tjejgruppen ansåg att man med olika personer har olika gruppindelningar och att detta varierar beroende på sammanhang. När vi jämförde detta med roller återkom vi till diskussionen om att av andra bli tilldelad en roll eller att själv välja.

Hur tänker ni, har man samma roll i alla grupper?

Lina: Nej.

Joline: Nej.

Sara: Absolut inte.

Vad bestämmer vilken roll man tar då?

Sara: Man tar den roll man passar för.

Lina: Nämen alltså här så du bli du liksom tilldelad en roll, medan när du är med dina kompisar så kan du nästan välja själv.

Joline: Alltså alla i det här rummet har ju det, liksom vi har ju nog olika roller som...

Lina: Här har man ju nästan, bland oss har man ju nästan valt vilken roll man vill

ha.

Joline: Ja så att man, är man med såna personer som man känner väl, kanske man får, kanske man kan ta till sig en viss roll, och är man med såna personer man inte riktigt känner så kanske man, liksom inte vågar ta samma.

Detta kan vi jämföra med vad tjejerna tidigare talat om när de diskuterat hur ett utanförskap kan såväl väljas som tilldelas. Vi kan även se detta som ett uttryck för att det i ett innanförskap blir lättare att själv välja på grund av en ökad delaktighet, vilket kan jämföras med Stigendal (2004). När vi diskuterade grupptillhörighet med killgruppen så jämförde de det mycket med att välja ett utanförskap;

Så det finns olika grupptillhörigheter?

Harry: Ja.

[...]

Liam: Liksom, ta exempel, ta vår klass, så liksom, de mesta tjejerna och liksom alla killarna nästan umgås ju med varandra, de har inga liksom problem. Men resten av klassen, men det finns ju liksom två-tre stycken som inte pratar, som inte deltar, som inte är sociala, som inte liksom har något annat med andra klasskamrater att göra och det är klart de...

Elias: De blir ju i ett utanförskap för sig själva, fast det kanske beror på att de är osäkra i sig själva, vilket beror på någonting annat, så man vet heller inte, det är svårt att...

Johannes: Det är svårt för en annan att kunna hjälpa dem [de andra håller med] om man inte vet någonting om hur man ska hjälpa dem...

Harry: För det är så lätt för lärarna att säga "Ja, nu får ni gå och hjälpa henne att komma in i klassen" och allt sånt, men hur ska vi göra det...

Janne: Hur ska man göra det när man inte vet hur de är.

Harry: Och när de inte svarar...

Elias: ... Säger någonting [de andra håller med].

Johannes: "Ja, ska du vara med eller?", "Nej, nej [mumlar nåt ohörbart]".

Liam: Ja.

Janne: Vi kan ju inte tvinga dem att vara med.

Liam: Ja, det var liksom den känslan att, även om vi försöker hjälpa dem...

Harry: Så har de känslan av att vi vill göra någonting dåligt mot dem...

Liam: ... Ja, precis.

Janne: ... För de har fått den uppfattningen.

Elias: Så de får ändå inte förvänta sig att vi ska göra allting åt dem, de får göra lite själv också.

Även den blandade gruppen sluter sig till det här tänkandet när de menar att det snarare handlar om ett ömsesidigt ansvar för inkludering än att ena sidan (i den här meningen medlemmarna av innanförskapet) anstränger sig mer. Elias beskriver det som att det inte enbart handlar om att de ska släppa in utan att de som står utanför även får göra lite själva. Här kan vi dra paralleller till Marcia (1980, 2006), där de som befinner sig utanför också befinner sig i någon sorts identitetsförvirrad position och går för sig själva. Det kan även vara ett uttryck för Stigendals (2004) och Blidings (2004) åsikt att ett utanförskap kan bero en brist av vilja för att delta i innanförskapet. I övrigt återgår den blandade gruppen till den diskussion vi hade med tjejgruppen apropå huruvida man kan ha olika grupptillhörigheter. De menar

precis som tjejerna att det beror på var man är och i vilket sammanhang man befinner sig i. Anders beskriver det på följande sätt;

Men kan man ha olika grupptillhörighet?

- Karin: Mmm, det tror jag.
- Anders: Ja, det beror på var man är, i skolan har man en och på fritiden har man kanske en annan.
- [...]
- Karin: Jo, men jag tror man har olika, alltså det beror på hur trygg man känner sig men människorna.
- [...]
- Karin: Men om man har en som man kan öppna upp sig för då är man ju sig själv. Om man inte har det så då är det ju klart att man är någon annan. Det är ju bara så. Man vill ju inte vara den som inte har någon kompis alls liksom. Då ändrar man ju hellre på sig än att stå där utanför.

Vad Karin här uttrycker är en känsla av tillhörighet som i sin tur leder till såväl trygghet som en känsla av att vara sig själv. Detta kan vi jämföra med såväl Lalander & Johansson (2007) som Bauman & May (2004); genom en grupptillhörighet så finns det möjlighet att skapa såväl en identitet som sammanhållning och trygghet. Även utifrån Ziehe (1993, 2003) och Giddens (1999) kan vi se hur en grupptillhörighet gynnar det annars individuella identitetsprojektet; genom att tillhöra en grupp kan man gemensamt skapa och omskapa sin identitet.

Mobbning

Killgruppen är den grupp som tidigt börjar diskutera utanförskap i termer om mobbning. Någon ställde dessutom inledningsvis mobbning som en klar definition av utanförskap genom att säga att utanförskap är samma sak som att vara mobbad. I citatet nedan kan vi se en utveckling av vad de redan tagit upp kring att välja ett utanförskap. I detta fall kopplar de även in grupptillhörighet status i förhållande till mobbning;

Men hur tänker ni kring mobbning då?

[...]

Liam: Det var ju liksom ett sätt att få status.

Janne: Ja, precis.

Harry: Att trycka ner någon bara för att få sig själv att, liksom...

Janne: Mobbarens personlighet är ju väldigt speciellt och den som blir utstött måste ju, eller mobbad då, måste ju också ha en lite speciell personlighet, tycker jag, tror jag, i så fall. För det måste ju finnas någon anledning till att den personen blir mobbad. Jag menar, det är inte helt... Att två...

Elias: Den personen kanske sticker ut på något sätt.

Janne: ... Ja, precis. Sticker ut på nåt sätt, är annorlunda mot...

Elias: Gruppen.

Janne: ... Ja, och då finns det ändå inget som är normal utan någon som är väldigt långt ifrån hel...

Elias: De andra.

Janne: Helhet.

Men hur tänkte du Niklas, när du sa det? Tänkte du något speciellt då?

[...]

Niklas: När jag sa mobbning? Det är typ, alltså, om man blir mobbad så får man inget självförtroende då, och då går man ju själv och då går man ju utanför...

Janne: Och då blir man ju ännu mer utanför.

Niklas: ... Ja, och då känner man typ att man, jag är inte värd någonting, och kanske såna tankar.

Janne: Men sen kan jag tycka såhär liksom, att vissa personer gör sig...

Elias: Ja, utsatta för att få medlidande [de andra håller med] av...

Janne: ... Ja, de gör, de gör, alltså de gör det själva, liksom. De, man umgås med någon som inte är såhär högt uppsatt i popularitetslistan på skolan och så är man redan lite sådär annorlunda mot resten av klassen och så umgås man med dem...

Harry: Ja hela tiden.

Janne: ... Liksom, och liksom inte ens försöker att, alltså vad ska man säga, inte rätta till sin...

Liam: De är kanske inte lika sociala som andra.

Elias: Nej precis.

Harry: Nej, de väljer att inte vilja passa in.

Elias: Ja.

Janne: Ja, jag menar det är en, vi har några sådana roller i vår klass.

Harry: Och de liksom väljer, de tar liksom den rollen att de vill inte passa in. De söker liksom det här utanförskapet. Eller, söker och söker, men liksom...

Janne: De går dit [Ja], de har ett val att gå till, alltså vad ska man säga.

Harry: Det är svårt att säga.

Liam: De har chansen att umgås med oss, eller med resten av klassen...

Harry: Men eftersom jag inte har haft det här problemet så kan inte jag säga hur det känns, men liksom, man har ändå en tanke om *hur* det kan vara, och liksom, det känns som om de väljer, vissa, att, "Jag vill vara utanför" liksom...

Janne: Och ändå så klagar de att de blir mobbade och så, men de kan göra någonting åt det Harry...

Elias: Ja.

Janne: ... Men sen är det helt fel att mobbas också.

[...]

Elias: Man kan säga att, liksom, utanför på, de väljer att vara utanför på ett sätt att de umgås med sådana som liksom också har valt det och då har de liksom, de kan ju, de får ju vara med [de andra håller med], men de väljer att inte, nej jag vill inte vara med, jag vill, och sen så, liksom, återkommer det här att de känner sig utanför, men då har de ändå valt att vara med de här som är lite mer utanför än de andra.

Liam: Men det kan vara så att de kanske vill umgås med dem, de vill, eller, då, de, de gör. Men de har ju liksom chansen att umgås med andra i klassen, inte bara dem, utan liksom vara lite mer social och lite mer, ja, resten som andra i klassen som börjar prata och liksom, ja, spenderar tid tillsammans och vara med på rasterna och så, men de väljer att vara med samma personer hela tiden varje lektion, varje rast och inte göra någonting liksom. Och vara annorlunda.

Elias: Och det är inget fel att vara annorlunda så [de andra håller med], men om man väljer att vara det och så, så ska man ju inte såhär bli mobbad för det, utan det ska ju de andra acceptera, men det blir ändå så att de blir lite utanför eftersom de

inte delar samma intresse kanske och allt sånt, och då... Vad ska man säga, det är svårt att sätta sig in i den situationen eftersom... Det är ju bättre att fråga någon som varit med om det eller så.

Janne: Men det kan ändå vara svårt för den personen att beskriva.

[...]

Janne: Det känns som om hela världen har blivit i två gäng, de utstötta och de populära, och de populära släpper ofta inte in de utstötta. Utan de får förbli utstötta även om de försöker att få vara med de populära, om man säger så.

Vid ett annat tillfälle beskrev killarna mobbning på följande sätt;

Elias: Men det är ju så den mesta mobbingen uppstår i skolan, tror jag i alla fall, att man ska passa in i andra umgängen och så, för att vara cool så ska man mobba andra.

Janne: För att uppskattas av andra måste man, så ändrar man sig. På ett dåligt sätt.

Elias: Till slut är man inte den man egentligen är, även om man kanske inte märker det.

Det första citatet är en lång sekvens taget ur intervjutillfället som inte bara tar upp centrala tankar kring mobbning utan även viktiga åsikter kring rollfördelningarna på skolan. Här ser vi först och främst tydliga sammanband med vad Eriksson (2002) tar upp. Framförallt framgår det att mobbning kan fungera som statushöjande - detta är dock, som killarna själva uttrycker det, genom negativa handlingar. Vidare beskriver de samma asymmetriska maktrelation som Eriksson tar upp. Trots att killarna till en början menar att en individ kan bli mobbad på grund av att den sticker ut uttrycker de senare att mobbning ofta förekommer som någonting statushöjande. En annan intressant poäng som de gör är att de går från att diskutera mobbning till att beskriva Stigendals (2004) uppfattning om att det finns en möjlighet till att välja ett utanförskap. Vad killarna beskriver är den bristande vilja av delaktighet som Stigendal tar upp. På så sätt menar killarna att det finns ett ansvar i detta anseende och att man därför kanske inte kan kalla det för mobbning. På det viset kan man återigen anknyta till Marcia (1980, 2006) som menar att ungdomar som väljer att befinna sig i ett utanförskap kan tänkas befinna sig i en identitetsförvirrad position där man varken kan eller vill knyta relationer till andra människor. Samtidigt som de uttrycker att de själva vill släppa in de som väljer att befinna sig i ett utanförskap avslutar ändå Janne med att säga att han tycker att de populära sällan släpper in de opopulära. Det här är ett ypperligt exempel på hur komplext förhållandet mellan utanförskap och innanförskap är, vilket dessutom sammanfattar de åsikter som framkommit under intervjutillfällena.

Identitet-status-utanförskap

När vi bad ungdomarna att koppla samman identitet, status och utanförskap för att se hur de tänkte kring begreppen blev det tydligt hur de tänkte att de är enkla att ställa i relation till varandra. Killgruppen menar dock att även om begreppen står i relation till varandra är de samtidigt svåra att sammanfatta under ett och samma ord. De menar att trots att begreppen hör ihop har de ändå egna egenskaper som skiljer dem åt. Janne beskriver det på följande sätt;

Janne: ... Det är liksom en gaffel i besticklådan liksom.

Elias, Harry och Janne beskriver vidare hur det hänger ihop;

Men tänker ni då att om man har exempelvis en dålig identitet så får man en dålig status och har man en dålig status så...

Elias: Allt påverkar [de andra håller med].

Janne: Det påverkar ju varandra liksom. Jag menar, har du en bra status bland kompisarna, bland...

Harry: Så har du ju oftast en...

Janne: ... Så är du ju oftast inte utanför...

Harry: Och då har du ju oftast en bra attityd också.

Janne: ... Och då har du en bra attityd, *antagligen*. Och då har du bra identitet liksom.

Utifrån ovanstående dialog kan man urskilja hur Marcias (1980) identitetspositioner blir framträdande. Killarna menar att innanförskap och att ha bra status ger uttryck för att man har en bra personlighet (identitet). Detta skulle man kunna tolka som att hög status och innanförskap tyder på att individen har, om inte en fullbordad identitet, så i alla fall en identitetsposition som uttrycker att individen har en självkänsla och har förmåga att knyta an till relationer. På så vis innebär det att ungdomar som befinner sig i en identitetsförvirrad position inte heller kan ha hög status eller befinna sig i ett innanförskap.

Nedanstående dialog visar emellertid hur status kan komma att påverka identitetskänslan;

Vad gör status med ens identitetskänsla då?

- Sara: Nej, men har man en bra status så är man väl mer självsäker.
- Joline: Ja.
- Agnes: Då liksom vet man vem man är.
- Sara: Annars så kanske om du typ har en väldigt dålig status, så kan du vara mer osäker och...
- Joline: Då vet man inte riktigt vem man är.
- Sara: Eller kanske man vet vem man är men man kanske inte vågar vara den personen.
- [...]
- Agnes: Det beror på vem man umgås med för att man tar då dålig status och kanske jag är mig själv när jag är med de här människorna men om jag sitter med typ (...) och dem så kanske jag är helt såhär tystlåten och sånt, och sådär.

Genom ovanstående dialog kan vi urskilja en viktig aspekt; hög status innebär ett ökat självförtroende. Med andra ord kan man urskilja en motvänd process utifrån Marcias identitetspositioner, hög status inverkar på ungdomars utforskande och ställningstagande. Genom att ha hög status kan man lättare göra framsteg i sin identitetsutveckling och således kan detta främja en starkare identitetsposition.

En annan faktor som är återkommande är just hur popularitet och status kopplas samman till Turners (1988) begrepp statuspositioner samt hur dessa hör ihop med olika rollidentiteter. Agnes och Sara i tjejgruppen diskuterar hur man väljer att acceptera de roller man tilldelats i klassen i förhållande till status på följande sätt;

Agnes: De som är populära, de har en roll att spela, liksom de lyssnar inte på lektionerna utan typ sover, spelar data och så.

Sara: Ja, men man får ju kommentarer och såna grejer liksom, det är liksom sånt man får. Och förut så var man liksom helt tyst och bara man tog igen skiten, nu liksom sista året, nu alltså, jag vet inte vad...

Agnes: Du vet, alltså, du.

Joline: Ja, men vi säger nog ganska mycket som vi aldrig skulle sagt förra året.

Sara: Ja menar, förut typ så fort folk sa nånting så var du helt tyst och bara tog emot skiten, alltså jag...

Sara: Nu får man ju höra grejer, o man liksom

Lina: Sara tål det inte...

När vi frågade om det fanns en viss typ av människor som blev utanför menade alla tre grupper att även om man till viss del kan säga att det gör det kan det samtidigt hända alla. I jämförelse med status menade tjejgruppen att den som är utanför befinner sig långt ner i rangordningen. I killgruppen å andra sidan höll de inte riktigt med till en början.

Janne: Alltså man ska ju inte sätta människor i olika såhär typ, typ den, alltså liksom, den typen av människor är utanför och den...

Elias: Det går inte att kategorisera dem [de andra håller med].

Janne: ... För, som alla säger, människor är lika, alla är lika mycket värda.

Liam: Ja.

Janne: Så, men visst, det finns de som är utanför och de som är innanför. Jag menar...

Men det är ingenting såhär "Det är det facket" utan...

Liam: Nej [enhälligt svar].

Harry: Nej, alltså, man kan ju vara ovanlig alltså rent så och ändå vara med.

Janne: De är med i klumpen, men de är på högersidan och vi, de andra på vänstersidan.

Ändå ger de uttryck för att status till viss del spelar roll och att en viss klassifikation fortfarande förekommer, precis som vi känner igen att Turner (1988), Bourdieu (1997) och Skeggs (2000) diskuterat. Senare under intervjun framgår det dock att de är inne lite på samma spår som tjejgruppen. Harry uttrycker det på följande sätt;

Harry: Det är ju som i en fotbollsliga. Har man bra status så är man, eller är man bra så hamnar man ju högst upp och då får man ju status...

Elias: Är man mindre bra så...

Harry: ... Och är man lite sämre så hamnar man ju längre ner och då får du inte lika mycket status [andra håller med] och det är inte lika...

Elias: Men då är det ju lite mer...

Liam: Utanför.

Harry: Men inte utanför på det sättet.

[...]

Harry: Så det är ju ganska tydligt att folk är ju mest intresserade av det populäraste.

Elias: Eftersom det blir populärast då.

Harry: Och då blir man själv populär.

Tjejgruppen återkommer ofta till att det är mer okej att vara utanför i en grupp än som ensam individ. Detta känner vi igen från både Bliding (2004) och Stigendal (2004) som menar att ett utanförskap kan leda till ett nytt innanförskap. Tjejerna menar även att status i sig inte blir speciellt framträdande eller viktigt i den egna gruppen eftersom man ändå har en känsla av delaktighet. Joline beskriver det såhär;

Joline: Så att man har ju ändå en beskyddande känsla av o liksom vara utstött i grupp än o vara utstött som en, en individ.

När vi slutligen frågade om man på något sätt kan gardera sig från att hamna i ett utanförskap återkom tjejgruppen till vad de tidigare diskuterat gällande identitet kontra status. Genom att välja att vara någon annan än sig själv och därefter utföra särskilda handlingar som leder till ökad popularitet kan man gardera sig. Samtidigt görs detta på bekostnad av en, som de uttrycker det, äkta identitet. Detta väcker dock en intressant fråga; ungdomar som utför dessa handlingar, befinner de sig i en fullbordad eller förvirrad identitetsposition? Utifrån tidigare diskussioner skulle man kunna antyda att det handlar om ungdomar som är identitetsförvirrade då de (med utgångspunkt i Marcias teori) har en dålig självkänsla och därför inte kan knyta några relationer. Först genom att vara "någon annan" kan de på sätt och vis ta sig framåt i identitetsutvecklingen. Killgruppen och den blandade gruppen å andra sidan talade uteslutande om en slags anpassning där man genom att visa intresse och vara sociala kan gardera sig från att hamna i ett utanförskap. Killgruppen som framförallt fört diskussionen om anpassning avslutade med att säga att det inte går att leva utan att på något vis anpassa sig. Eller som Janne beskrev det;

Janne: Jag menar, jobbar du på Volvo kan du inte börja bygga en skola liksom.

Avslutande diskussion och reflektion

Så här i slutet av vår studie kan vi konstatera att fritiden har en betydelse i ungdomarnas vardag. Det är inte bara något som definierar dem utan det är dessutom en arena för gemenskap. Vidare har vi sett att såväl identitet som status och utanförskap är något som är viktigt att diskutera. Många gånger under studiens gång har vi landat i frågan ”Varför lyssnar vi inte mer på ungdomar, egentligen?”. Vi har i vår diskussion kopplat detta till barnperspektivet som är betydligt mer utbrett som begrepp än vad ungdomsperspektiv är. Anledningen till varför barnperspektiv skapats är för att understryka vikten av att se till barnets bästa. Skulle man dock räkna in ungdomar i begreppet barnperspektiv tycker vi att man tappar otroligt mycket på vägen. Ungdomar har nämligen en helt annan möjlighet till att göra sina röster hörda än barn, speciellt om vi ser detta ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv. Så varför lyssnar vi inte mer till de som kommer att bli vår framtid? Vi anser att det är otroligt viktigt att se till ungdomar eftersom de har mycket klokt att säga. Det är inte enbart den här studien ett tydligt exempel på utan den visar även att ungdomar har mycket viktiga åsikter att uttrycka bara de får utrymme att göra det.

Vidare kan man fråga sig vad vår studie har bidragit med i ungdomarnas identitetsrepertoar. Genom denna studie har ungdomarna fått ett utrymme att uttrycka sina tankar och åsikter om såväl identitet som status och utanförskap. Genom att få detta utrymme och att tillsammans få diskutera dessa tre begrepp har ungdomarna fått en möjlighet att tillsammans få sätta ord på dessa begrepp, men har också fått en möjlighet att få stå i rampljuset för en stund. Fokus har uteslutande legat på ungdomarna och deras åsikter och genom detta har de fått uppleva att vad de säger är viktigt. De har även fått känna sig lyssnade på vilket är en annan viktig del av fokusgrupperna. Vi upplever det dessutom som att ungdomarna som har deltagit i vår studie känt sig utvalda eftersom de själva blev tillfrågade om de ville delta.

Förutom att vi tycker att det är viktigt att låta ungdomar göra sina röster hörda har det känts viktigt att diskutera just de begrepp som vi har valt. Vi tycker att identitet, status och utanförskap är tre begrepp som är viktiga att reflektera över och ifrågasätta eftersom vi ständigt stöter på dem i vår vardag utan att egentligen ta någon större notis om dem. Som vi påpekade redan under analysen har ungdomarna tidigare fått diskutera identitet i skolan. Samtidigt visade det sig att de inte alls har pratat om status och utanförskap i samma utsträckning. När vi fick reda på detta kändes det ännu viktigare att vi hade valt just dessa tre begrepp och att vi dessutom valt att ställa dem i relation till varandra. Vi tycker båda två att det är viktigt att ge ungdomar en möjlighet att tillsammans reflektera och ifrågasätta sig själva och sin omvärld och av den anledning bör vi göra det mer än vad vi vanligtvis gör. Vad som dock är viktigt att understryka är att detta inte enbart har varit viktigt för ungdomarna utan det har även varit betydelsefullt för oss själva. Vi har haft många och långa diskussioner om hur vi själva definierar och upplever dessa begrepp vilket har känts både viktigt och givande.

Det har som vi redan sett varit intressant att diskutera de olika begreppen och att även ställa dem i relation till varandra. Vi har även sett hur framförallt status och utanförskap har varit de begrepp som varit svårast att diskutera. Detta beror inte enbart på att det är svårt att definiera utan kanske framförallt för att de till sin natur är komplexa. Det är svårt att hitta en klar definition av begreppen om det överhuvudtaget är möjligt. Ungdomarna pendlade ständigt mellan olika ståndpunkter vilket gav givande och intressanta diskussioner. Vad som framförallt framgick var att status i sig inte är viktigt samtidigt som det är svårt att komma

ifrån det. Vi tror dock inte att ungdomarna själva tänker på hur mycket status faktiskt påverkar deras vardag i skolan eftersom det faktiskt finns en tydlig klassificering av grupperna där, även om ungdomarna själva inte alltid såg dem. Samtidigt förstår vi deras tanke om att det inte är viktigt att sträva efter att vara populär utan att det snarare handlar om att inte vara opopulär. Anders uttryckte det som att alla strävar efter att åtminstone befinna sig i mitten, vilket vi håller med honom om. Vi tror att ungdomarna ständigt strävar efter att upprätthålla en slags normalitet där de inte sticker ut för mycket åt något håll genom att varken vara de allra mest populära eller de som är utstötta. Samtidigt tror vi att status ändå spelar en viktig roll framförallt när det gäller självkänsla och självuppfattning eftersom en högre status innebär att du får mer uppmärksamhet. Ungdomar befinner sig i ett stadium i livet där de ständigt utforskar nya vägar och behöver därför bekräftelse på att vad de gör är viktigt och relevant. Genom att bli uppmärksammade menar vi att de får denna bekräftelse vilket medför att status ändå spelar roll även om det kanske inte är det mest centrala. Precis som tjejgruppen och Agnes påpekar är vikten av att vara sig själv ändå det mest centrala – oavsett statusposition.

Just det här med hur ungdomarna uppfattar sina egna statuspositioner är en annan intressant tanke som väckts. Som vi tog upp så identifierar sig killgruppen inte alls med något socialt rangordningssystem. De menade dessutom inledningsvis att det inte fanns någon rangordning överhuvudtaget på skolan även om de senare under diskussionen ändrade sig. Så vilken statusposition har killarna egentligen? Tillhör de den mer populära skaran på skolan eller tycker de helt enkelt att status inte är viktigt? När vi diskuterade detta sinsemellan landade vi i att det kanske ligger en liten sanning i att killgruppen har en högre status. När vi diskuterade utanförskap talade de nämligen uteslutande om att de får axla rollen som de som släpper in. Även om detta inte behöver betyda någonting ser vi ändå det som ett uttryck för högre status. När vi har jämfört killgruppen med tjejgruppen har vi uppfattat det som att de tillhör tydligt åtskilda statuspositioner. Medan tjejerna uteslutande talar om sig själva som en grupp som står utanför uttrycker killgruppen det motsatta. Detta kan givetvis ha flera förklaringar men det väcker en intressant tanke om hur ungdomarnas statuspositioner egentligen ser ut. Vi tror dessutom att det är enklare för oss att urskilja statuspositionerna än vad det är för ungdomarna som befinner sig i det. Det kan även handla om en illvilja att identifiera sig med en tilldelad statusposition.

När det gäller utanförskap var många av ungdomarna inte bekanta med begreppet men kunde samtidigt med lätthet diskutera känslan av att vara utanför. Vi har reflekterat kring detta faktum och undrat vad det kan bero på. Pratar man inte i termer om utanförskap i skolan? Eller diskuterar man det inte alls? Vi tror (och hoppas) att det handlar om att man använder andra ord för att prata om utanförskap snarare än att man inte diskuterar det alls. När det gäller diskussionen om mobbning har även den väckt många intressanta tankar. Som vi ser det är det en komplex relation mellan utanförskap och mobbning. Det är svårt att direkt dra en gräns mellan vad som är ett (kanske valt) utanförskap och vad som är direkt mobbning. När killgruppen diskuterade denna gräns väcktes flertalet intressanta frågor. Kan man tala i termer om mobbning när medlemmarna i innanförskapet upplever att de släpper in de som befinner sig utanför? Vem har rätt att definiera vad mobbning är? Och var går egentligen gränsen mellan ett valt utanförskap och mobbning? Det här är svåra frågor att svara på men vi tycker ändå att det är viktigt att reflektera över det. Framförallt kändes det viktigt att ungdomarna själva fick fundera på hur det egentligen ser ut och fungerar.

Avslutningsvis vill vi poängtera hur givande det har varit att möta dessa ungdomar och diskutera identitet, status och utanförskap med dem. Att genomföra den här studien där vi får ta del av många kloka reflektioner och tankar och samtidigt ha så roligt som vi har haft känns privilegierande. Vi vill därför återknyta till vad vi inledningsvis skrev i diskussionen och, med utgångspunkt i ungdomarnas åsikter som ni fått ta del av, lämna er med en sista fråga. Varför lyssnar vi inte mer på ungdomar, egentligen?

Förslag till vidare forskning

Först och främst vill vi påpeka att det hade varit intressant att överhuvudtaget utveckla den här undersökningen genom att göra jämförande studier i ett större omfång. Eftersom vårt urval är begränsat på grund av tid och utrymme har det varit svårt att inte sväva ut för mycket under arbetets gång. Det hade varit oerhört intressant att se om resultatet hade påverkats nämnvärt om vi valt att analysera faktorer som kön och ålder. Fokusgrupperna i sig var utformade så att en genusanalys var möjlig men vi kunde inte på grund av tidsbrist genomföra detta även om vi från första början hade med det i tankarna. Att dessutom göra en bredare analys genom att jämföra exempelvis skolor eller områden med varandra hade även det varit intressant. En annan aspekt som hade varit intressant att fördjupa sig i och som diskuterats mycket av ungdomarna är *roller* och *rollidentiteter* i grupper. Ungdomarna diskuterade vikten av roller och rollidentiteter i förhållande till gruppmedlemskap och det hade av den anledningen varit intressant att vidare utveckla vilken betydelse dessa begrepp egentligen spelar. Ser man dessutom till att ungdomsforskningen i det stora hela inte är lika utbredd i jämförelse med andra forskningsområden känns det ännu mer relevant att lägga vikt vid ungdomar som målgrupp. Med detta i åtanke vill vi därför se mer forskning som utgår från ett ungdomsperspektiv och som sätter ungdomar i centrum.

Referenslista

Litteratur

- Bauman, Zygmunt & May, Tim (2004). *Att tänka sociologiskt. 2.*, omarb. [och utvidgade] uppl. Göteborg: Korpen
- Billinger, Kajsa (2005) *Fokusgrupper – en insamlingsmetod*. I: Larsson, Sam, Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red.) (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Bourdieu, Pierre (1984). *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. [New ed.] London: Routledge
- Bourdieu, Pierre (1997). *Kultur och kritik: anföranden. 2.*, omarb. uppl. Göteborg: Daidalos
- Byrne, David S. (2005). *Social exclusion*. 2. ed. Maidenhead: Open University Press
- Eriksson, Björn (red.) (2002). *Skolan - en arena för mobbning: en forskningsöversikt och diskussion kring mobbning i skolan*. Stockholm: Skolverket
- Esaiasson, Peter (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Freire, Paulo (1976). *Pedagogik för förtryckta*. 8. uppl. Stockholm: Gummesson
- Furlong, Andy & Cartmel, Fred (2007). *Young people and social change: new perspectives*. 2. ed. Buckingham: Open University Press
- Giddens, Anthony (1999). *Modernitet och självidentitet: självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos
- Johansson, Thomas (2006). *Att skapa sin identitet: Ungdom i ett posttraditionellt samhälle*. I: Frisé, Ann & Hwang, Philip (red.) (2006). *Ungdomar och identitet*. 1. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Kroger, Jane. (2006). *Identitetsutvecklingen i de tidiga vuxenåren*. I: Frisé, Ann & Hwang, Philip (red.) (2006). *Ungdomar och identitet*. 1. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Källström, Per (1992) *Identitet och livsstil: Teoretiska infallsvinklar*. I: Norell, Margareta & Löfgren, Anders (red.) (1992). *Att förstå ungdom: identitet och mening i en föränderlig värld*. 2. uppl. Stockholm: B. Östlings bokförl. Symposion

- Lalander, Philip & Johansson, Thomas (2007). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Marcia, E. James (1980) *Identity in Adolescence. I:* Adelson, Joseph (red.) (1980). *Handbook of adolescent psychology*. New York: Wiley
- Marcia, E. James (2006). *Jagidentitet och objektrelationer. I:* Frisé, Ann & Hwang, Philip (red.) (2006). *Ungdomar och identitet*. 1. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Sernhede, Ove (2007). *Alienation is my nation: hiphop och unga mäns utanförskap i Det nya Sverige*. [Ny utg.] Stockholm: Ordfront
- Skeggs, Beverley (2000). *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos
- Stigendal, Mikael (2004). *Framgångsalternativ: mötet i skolan mellan utanförskap och innanförskap*. Lund: Studentlitteratur
- Thomassen, Magdalene (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Trondman, Mats (2005). *Unga och föreningsidrotten: en studie om föreningsidrottens plats, betydelser och konsekvenser i ungas liv*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen
- Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Turner, Bryan S. (1988). *Status*. Milton Keynes: Open University Press
- Wagnsson, Stefan (2009). *Föreningsidrott som socialisationsmiljö: En studie av idrottens betydelse för barns och ungdomars psykosociala utveckling*. Diss. Karlstad : Karlstads universitet. [Elektronisk version] Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-4866> [Hämtad 2011-03-02]
- Wibeck, Victoria (2000). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur
- Wrethander Bliding, Marie (2004). *Inneslutandets och uteslutandets praktik: en studie av barns relationsarbete i skolan*. Diss. Göteborg : Univ., 2004
- Ziehe, Thomas (1993). *Kulturanalyser: ungdom, utbildning, modernitet : essäer*. 3. uppl. Stockholm: B. Östlings bokförl. Symposion
- Ziehe, Thomas (2003). *Ny ungdom: om ovanliga läroprocesser*. [Ny utg.] Stockholm: Norstedt

Rapporter och publikationer

Engström, Lars-Magnus (2007) *Trender inom barn- och ungdomsidrotten*. I: Engström Lars-Magnus, Norberg, Johan R, Åkesson, Joakim (2007:1). *Idrotten Vill – Utvärdering av barn och ungdomsidrott*. [Elektronisk version] tillgänglig på Internet: <http://www.rf.se> (Hämtad 2011-03-09)

European Commission (2004). *The citizens of the European Union and Sport*. Eurobarometer 213. Brussels: European Commission.

MORI (2005). *Being Young in Scotland 2005: Young People's Participation in Youth Work, Arts, Culture and Sport*. [Elektronisk version] Tillgänglig på Internet: www.scotland.gov.uk/publications/2005/09/02151404/14051 (Hämtad 2011-08-15)

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer - inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* [Elektronisk version] tillgänglig på Internet <http://www.codex.vr.se> (Hämtad 2011-04-04)

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Bilaga 2: Samtycke ungdomarna

Bilaga 3: Informationsbrev föräldrar

Intervjuguide

1. Tema: Handboll

- **Vi skulle vilja veta hur stark handbollen är på den här skolan – kan inte ni berätta lite om det**
- Hur många är det som spelar handboll?
 - I klassen, på skolan?
- Har ni spelat handboll?
 - Varför har ni slutat?
- Påverkar handbollen skolan på något sätt?
 - Hur i så fall?
- Brukar dom som spelar handboll åka på läger och sånt?
 - ISF - Hur känns det då att bli kvar?
- Hur känns det för er som inte spelar handboll att skolan har handbollsprofil?
- Tycker ni att handbollen/idrotten påverkar hur stämningen är i klassrummet?
 - Te.x. bildas det grupper eller en viss jargong (att man ska bete sig på ett visst sätt)?
- **(Prata om handbollen inledningsvis för att sedan gå över på de övriga temana och under dessa lyfta handbollen igen; har handbollen någon betydelse för identitet/status/utanförskap)**

2. Tema: Identitet

- Vad är identitet? **MINDMAP**
- *Är det något som finns som en kärna (essens) eller utvecklas den med tiden?*
- *Vad bestämmer ens identitet?*
- Hur vet man att man är den man är?
- Är ni samma personer idag som ni var för två år sedan?
 - Är ni samma personer idag som när ni gick på mellanstadiet? Början på högstadiet?
- Kommer ni att vara samma personer om 5 år, som ni är idag?
- *Kan ens identitet förändras över tid?*
- Tycker ni att det ni gör på er fritid påverkar den ni är?
- Har idrott någon betydelse i ens identitets- sökande- skapande
- Finns det olika identitetstyper/roller?

3. Tema Status

- Vad innebär status? **MINDMAP**
- Är status viktigt?
 - Hur är den viktig/inte viktig?
- Vad gör status med ens identitetskänsla?
- Har de som idrottar högre status än de som inte idrottar?
 - ISF - Hur märks det?
- Finns det någon hierarki mellan olika idrotter? Är någon idrott värd mer än någon annan?
- Har dom som spelar handboll någon speciellt roll i klassen?
- Känner ni er delaktiga med de som spelar handboll?
- Finns det något positivt med att inte vara involverad i handboll?
- Känner man sig sämre för att man inte spelar handboll?
- *Hur stark är gränsen mellan handbollsspelande och icke-handbollsspelande?*
 - *Hur starkt är vi och dom-tänkandet?*

4. Tema: Utanförskap

- Vad är ett utanförskap? **MINDMAP**
- Hur, av vem?
 - Mobbning?
- När blir det ett utanförskap?
- Väljer man själv ett utanförskap eller blir man tilldelad det?
- Vad anser ni själva ha för grupptillhörighet?

5. Tema: Identitet, status och utanförskap

- *Hur hör utanförskap, identitet och status ihop?*
- Finns det något samband?
- Tror ni att det finns en viss typ av människor som blir utanför?
- Dom som hamnar utanför – har dom någon speciell status?
- Kan man gardera/försvara sig mot att hamna utanför?
 - ISF – Hur?
 - Kan vemsomhelst bli utanför?

Bilaga 2

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Hej!

Först och främst vill vi tacka för att ni vill delta i vår studie!

Vi som skriver heter Jakob Lundström och Alicia Johansson och läser på Socionomprogrammet på Göteborgs Universitet och ska skriva en C-uppsats.

Vår studie kommer att beröra temat identitet och utanförskap i förhållande till idrott. Vi är intresserade av att veta vad ni tycker och tänker kring detta tema och vi har därför valt att genomföra fokusgrupper. Fokusgrupper innebär att man i en grupp om cirka 5-6 personer gemensamt diskuterar ett ämne och fokus ligger därför på hur gruppen samtalar. Det handlar med andra ord inte om vad den enskilde individen säger utan vad gruppen som helhet kommer fram till.

Informationen som samlas in kommer att behandlas konfidentiellt vilket innebär att ingen utomstående kan ta del av materialet och kommer att kunna utläsa vem som har sagt vad. Ni kommer med andra ord att vara helt anonyma och det kommer inte gå att identifiera er. Själva intervjutillfället kommer att spelas in med ljudupptagning, men vi vill understryka att det inte är någon utomstående som kommer att ta del av detta och materialet kommer även att förstöras när själva C-uppsatsen är klar. Uppsatsen kommer endast att användas i forskningssyften.

Ditt deltagande är givetvis helt frivillig och du kan närsomhelst välja att avbryta din medverkan.

För att medverka i vår studie så vill vi ha ditt skriftliga samtycke.

Underskrift

Datum

Med vänliga hälsningar
Jakob Lundström och Alicia Johansson
Handledare Eva Landmér

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Bilaga 3

Hej!

Vi som skriver heter Jakob Lundström och Alicia Johansson och läser på Socionomprogrammet på Göteborgs Universitet och ska skriva en C-uppsats. Anledningen till att vi skriver till Er är på grund av att Ert barn har valt att delta i vår studie som kommer att ligga till grund för vår C-uppsats. Vi vill därför ge Er information om vad detta innebär så att även Ni är införstådda med arbetet.

Vår studie kommer att beröra temat identitet och utanförskap i förhållande till idrott. Vi är intresserade av att veta vad ungdomar tycker och tänker kring detta tema och vi har därför valt att genomföra fokusgrupper i årskurs 9 på Furulunds skola. Fokusgrupper innebär att man i en grupp om cirka 5-6 personer gemensamt diskuterar ett ämne och fokus ligger därför på hur gruppen samtalar. Det handlar med andra ord inte om vad den enskilde individen säger utan vad gruppen som helhet kommer fram till.

Informationen som samlas in kommer att behandlas konfidentiellt vilket innebär att ingen utomstående kan ta del av materialet och kommer att kunna utläsa vem som har sagt vad. Ungdomarna kommer med andra ord att vara helt anonyma och det kommer därför inte gå att identifiera dem. Själva intervjutillfället kommer att spelas in med ljudupptagning, men vi har varit noggranna med att understryka att det inte är någon utomstående som kommer att ta del av detta och materialet även kommer att förstöras när själva C-uppsatsen är klar. Uppsatsen kommer endast att användas i forskningssyften.

Ungdomarnas deltagande är givetvis helt frivilligt och de kan närsomhelst välja att avbryta sin medverkan.

Inför fokusgrupperna så har vi träffat ungdomarna för att ge dem samma information som Ni har fått tagit del av här. Vi vill avsluta med att säga att vi är otroligt tacksamma för att Ert barn har valt att delta i vår studie och ser mycket fram emot att få genomföra den. Skulle ni ha några frågor eller kommentarer får Ni självklart höra av er till oss eller vår handledare.

Med vänliga hälsningar
Jakob Lundström och Alicia Johansson

Handledare Eva Landmér